

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska Institutionen
Författare: Charlotte Olsson
Uppsats: FRI 302, 41-60 p
Vårterminen 2005
Handledare: Marianne Liedholm

Attityder till rökning i offentlig miljö

Abstrakt

Författare: Charlotte Olsson
Titel: Attityder om rökning i offentlig miljö
Uppsats: Fritidsarbete och fritidskultur 302
Sociologi 41-60 p
Handledare: Marianne Liedholm
Institution: Sociologiska institutionen, vårterminen 2005

Syftet med detta examensarbete har varit att ur ett sociologiskt perspektiv studera och analysera framväxten av och attityderna till rökförbud i krogmiljöer och se vad ett eventuellt förbud skulle kunna betyda för människors fritidsvanor. Både kvalitativ och kvantitativ metod har använts vid genomförandet av arbetet. Det som framkom ur enkätresultat och intervjuresultat visar på en positiv inställning och attityd till regeringens införande av rökstopp i restaurangmiljöer. Med hjälp av litteratur och sociologiska teorier har jag kunnat analysera de resultat som framkommit. Människor har börjat bli mer medvetna om farorna med tobaksrökningens effekter och allt fler har tagit efter trenden genom att fimpas cigaretten och leva mer sunt och träna. Rökningens spridning har minskat och med den nya lagen som införs i juni tyder det på att allt fler kommer att sluta röka, eller åtminstone röka mindre.

Nyckelord: Rökning, Passiv rökning, Hälsomål, Fritid

Innehållsförteckning

Abstrakt

1	Inledning	1
1.1	Syfte och problemformulering	2
2	Definition av begrepp	2
2.1	Folkhälsa.....	2
2.2	Huvudrök och sidorök	2
2.3	Passiv rökning	2
3	Tidigare forskning	3
3.1	Passiv rökning	4
3.2	Risker med passiv rökning	4
4	Hälsoskillnader mellan och inom olika samhällsklasser	5
4.1	Sociala mönster ändras genom tiden, även rökning	5
4.2	Kvinnor och mäns rökvanor	6
5	Bör barer och pubar uteslutas från ett rökförbud?	7
5.1	Bör rökrum tillåtas på serveringsställen?.....	7
5.2	Arbetsmiljö.....	8
6	Rökning och Folkhälsomål	8
7	Teori	9
7.1	George Herbert Mead	9
7.2	Pierre Bourdieu.....	11
8	Metod	12
8.1	Undersökningsinstrument	12
8.2	Informationssökning och sökord	12
8.3	Urval och genomförande	12
	- Enkätens syfte	
8.4	Intervjuer med anställda på krogen	13
	- Intervjuernas syfte	
8.5	Urval.....	13
9	Resultat- och analysdel	14
9.1	Enkätundersökningens resultat	14
9.2	Presentation av intervjuerna samt analys	23
9.3	Rökfri miljö – en process	23
9.4	Rökförbudet ur hälsosynpunkt på kort och lång sikt	24
9.5	Fritidsvanor och inställning till kropp, träning och hälsa	26
10	Slutdiskussion	29
	Referenser	32
	Bilaga 1, Enkätundersökning	
	Bilaga 2, Intervjuguide till personal	

1. Inledning

Slopa cigaretterna på de svenska krogarna! Detta är en fråga som hett diskuteras i media i dagsläget. Folkhälsoministern Morgan Johansson har lagt ut ett förslag om totalt rökstopp på samtliga krogar i Sverige. Rökstoppet beräknas att träda i kraft den 1 juni 2005 om det går som folkhälsoministern tänkt sig. Johansson har även stöd från miljöpartiet och vänstern i frågan. Folkhälsoministerns främsta mål till införandet är att värna om folkhälsan samt att krogpersonalens arbetsmiljö ska förbättras och att ingen ofrivilligt ska drabbas av tobaksrök. Ett rökförbud skulle minska skador till följd av tobaksrök och ge en positiv effekt på folkhälsan (www.DN.se).

Restaurangbranschen är en av de få arenor som fortfarande tillåter rökning i sina lokaler. Sveriges regering har uppmärksammat den dagliga exponeringen av passiv rökning som främst personalen utsätts för, och har lagt fram ett förslag om att samtliga krogmiljöer ska bli helt rökfria. Detta för att personalen varken skyddas av arbetsmiljölagen eller tobakslagen i dagsläget och ingen ska behöva utsättas för passiv rökning på sin arbetsplats (Ibid.).

För inte så många år sedan var det i princip fritt fram för rökning överallt. Att röka var en ”innegrej” i symboliskt avseende, inte så många gick ut i ”friska luften” när de skulle röka, diskussionen om att sluta röka var inte så frekvent. Ibland talade man om ofoget att aska på golvet, men knappast om att införa rökförbud på offentliga platser. Även i föreläsningslokaler och på arbetsplatser var rökning tillåten. Passiv rökning och faran med den var då ännu inte ”upptäckt”. Rökning hörde inte minst fritiden till.

Men tiderna har ändrats. Vi har allmänt blivit mer intresserade av vår hälsa och våra kroppar och får nästan otroligt många råd om hur vi ska sköta vår hälsa och se om våra kroppar. Socialstyrelsen gav råd om hur många skivor bröd vi bör äta. Hälsotidningarna ökar i antal. Gymmen har högsäsong året runt. Människor opererar sig för att passa in i skönhetsidealet. Vi vill leva – helst friska, vackra och starka – så länge som möjligt. Men, vi vill också njuta och njutning i måttliga portioner sägs kunna förlänga vårt liv. Här kommer problematiken med rökningen in. Medicinsk forskning slår enstämmigt fast faran med rökning. Ekonomiskt är rökning en förlust både för samhället och för individen. Tobaksproducenterna är givetvis intresserade av att hålla rökningen uppe och tona ner faran. Restaurangerna är tveksamma till rökförbud – hur kommer det att påverka besöksfrekvensen? Människor vill inte heller alltid låta sig styras av experter och samhällsnytta och rökning kan för dem som börjat röka vara både ett beroende och upplevas som en frivilligt vald förgyllning av livet, inte minst fritiden. Den fråga jag ställer mig är kortfattat hur människor reagerar på detta bud ”ovanifrån”. Är det förankrat i människornas livsvärld eller är det ett tecken på att systemet går sin egen väg? Hur kommuniceras det mellan myndigheter och individer, individer emellan? Är människor villiga att acceptera experternas råd eller vill de hellre bestämma själva? Är förbudet kanske precis vad de själva vill och önskat? Är restaurangpersonalen villig att i ”frihetens tecken” låta sig utsättas för passiv rökning, är de rädda att jobben ska försvinna eller bortser de från den risken och trivs i den rökiga krog/fritidsmiljön. Är trivsel för deras del förknippad med rökig miljö? Eller är förbudet i samklang med deras egen önskan? Varför har de i så fall inte mera aktivt arbetat för införandet?

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med denna uppsats är att ur ett sociologiskt perspektiv studera och analysera framväxten av och attityderna till rökförbud i krogmiljöer och vad ett eventuellt förbud kan betyda för människors fritidsvanor?

Uppsatsen kommer att röra sig på tre plan, jag kommer dels att, med hjälp av officiella dokument och tidigare forskning, i ett historiskt perspektiv, redovisa både den allmänna och den mera specifika synen på rökning och dess konsekvenser, dels genom en enkät pejla ”allmänhetens inställning” och slutligen tar jag, med hjälp av intervjuer, in restaurangpersonalens version och inställning.

De frågor jag ställer är vad som ligger bakom förbudet, vad som har påverkat utvecklingen över tid och hur människors inställning till förbudet ser ut i förhållande till förslaget? Har rökare och ickerökare olika syn på förbudet? Vilken inställning till förbudet finns det hos krogpersonalen? På samtliga nivåer vill jag analysera motiven. Vilka skäl eller motiv framhåller man på de olika nivåerna (regeringens, allmänhetens och krogpersonalens nivå) för sitt ställningsstagande? Hur har attityden och ställningstagandet kommunicerats och vuxit fram?

2 Definition av begrepp

2.1 Folkhälsa

Med folkhälsoarbete avses målinriktade och organiserade hälsofrämjande och primärpreventiva sjukdomsförebyggande insatser riktade till samhälle, befolkningsgrupper eller enskilda individer, för en god och jämlik hälsa för hela befolkningen (Hultgren. 2002).

2.2 Huvudrök och sidorök

Med huvudrök menas den rök som rökaren själv får i sig vid varje bloss. Sidorök är den rök som går ut från cigaretten mellan blossen.

2.3 Passiv rökning

När någon röker en cigarett får den personen i sig en fjärdedel av röken själv medan resterande rök går ut till omgivningen och orsakar ”passiv rökning”. De passiva rökarna drabbas av nikotinet och alla övriga kemikalier som den brinnande cigaretten producerar. När någon utsätts för passiv rökning upprepade gånger under en längre period drabbas den personen av samma typ av hälsorisker som rökaren, även om risken är lägre.

3 Tidigare forskning

Den främsta orsaken till att allt fler drabbas av lungcancer beror på ett dagligt tobaksbruk, vilket är ett allvarligt hot mot den goda hälsan (Edling, Nordberg och Nordberg. 2000). Nikotinberoendet är ett av de starkaste beroenden vi känner till och inte mindre än 80 % av dem som börjar använda tobak fastnar i ett beroende (Pellmer, Wrammer. 1997). Som rökare är man ständigt i cigarettens våld, man måste alltid tänka på att ha tillräckligt med cigaretter hemma och det går åt väldigt mycket tid att tänka på cigaretter. Varför väljer då människor att börja röka? Undersökningar visar att upp till 90 % av dem som börjar röka är under 18 år. De som börjar röka är således oftast unga och kan knappast sägas vara vuxna nog att fatta ett livsavgörande beslut (www.tobaksfakta.org).

Redan i början av 1900-talet fanns det spridda rapporter om rökningens samband med lungcancer, men det var inte förrän på 1950-talet som forskare såg ett verkligt samband mellan rökning och sjukdom. 1994 publicerades forskarnas 40-årsuppföljning av en undersökning, som gick ut på att kartlägga 34 000 läkare och deras rökvanor. Denna uppföljning gav en mycket dyster bild av rökningens konsekvenser. Enligt studien avled varannan cigaretttrökande manlig läkare i förtid. I genomsnitt gick cirka 7,5 år av den förväntade livslängden förlorad. De sjukdomar som rökarna drabbas av leder ofta och relativt snabbt till döden, i andra fall leder de inte sällan till invaliditet. Eftersom tobakssjukdomarna är svåra att bota krävs det i hög grad att hälso- och sjukvården tar till vara alla möjligheter att förebygga dem (Post, Gilljam. 2003).

På 50-talet såg man för första gången ett samband mellan passiv rökning och astma hos barn i USA. Under en längre tid behandlade en läkare ett astmatiskt barn utan någon direkt framgång. Helt plötsligt försvann astman för att senare lika hastigt komma tillbaka. Det visade sig att barnets mamma var storrökare som för en tid försökt sluta röka. När mamman höll uppe blev barnet symptomfritt. Nu menar man att 20-30 procent av barnastman orsakas av passiv rökning (www.tobaksfakta.org).

Den amerikanska federala miljömyndigheten EPA klassade 1993 tobaksrök i samma kategori som asbets. De menar att båda är lika farliga och lika cancerframkallande (Ibid.,).

Det är inte svårt att förstå varför forskning kring tobak och dess effekter på människan är av intresse världen över. Men hur ser då tobaksbolagen själva på sin produkts skadlighet? Generellt sett kan man nog påstå att företagen inte har något som helst intresse av att bevisa att deras produkter är farliga, vilket man knappast kan förvånas över. Att tjäna pengar ligger i företagens intresse och det handlar om företag vars aktieägare kräver vinst på varje krona de satsat. Man kan dock i viss mån märka ett förändrat förhållningssätt även hos företagen. Från att tidigare ha publicerat bilder på rökare och snusare i sina årsredovisningar har man alltmer övergått till att tala om etik och personalvård. Men samtidigt påpekar de att det inte är farligare att använda deras produkter än att köra bil eller dricka alkohol (Ibid.,).

3.1 Passiv rökning

Enligt forskningsresultat är det inte enbart rökare som bör se upp med rökning. Även den passive rökaren utsätts för ökade hälsorisker. Det finns ett användbart mått på passiv rökning, kotinin, som är en nedbrytningsprodukt av nikotinet. Upp till en vecka efter att en ickerökare utsätts för tobaksrök kan kotinin spåras i kroppen. I genomsnitt räknar man att det tar cirka sju till tio minuter att röka en cigarett. Endast tjugo sekunder beräknas rökaren suga på cigaretten, resterande tid går röken ut i omgivningen.

När man pratar om tobaksrök finns det två benämningar, nämligen huvudrök, den rök som rökaren själv får i sig vid varje bloss, och sidorök, som är den rök som går ut från cigaretten mellan blossen. Den passiva rökaren får främst i sig av det som kallas sidorök, men han eller hon drabbas också av den rök som rökaren blåser ut. Den passiva rökaren får ändå i sig mindre kemikalier än rökaren tack vare att röken reduceras innan den når lungorna. Tydliga fysiska tecken eller varningssignaler är att ögon och luftvägar irriteras. Bland astmatiker är andningssvårigheter vanligt förekommande. Barn till rökande föräldrar riskerar i högre grad än barn till icke rökande att få astma eller öroninflammation, även lungfunktionen kan hämmas. Man har funnit stora mängder av kotinin hos många astmasjuka barn. Barn är mer aktiva och andas snabbare än vuxna, vilket medför att de får i sig mycket nikotin och andra gifter som finns i röken (www.tobaksfakta.org).

3.2 Risker med passiv rökning

Riskerna med passiv rökning uppmärksammades i flera studier i början på 80-talet. En japansk forskare undersökte kvinnor som inte själva rökte, men var gifta med män som rökte. Studien gick ut på att jämföra dessa par med helt rökfria par för att urskilja samband med antalet dödsfall i lungcancer. Forskaren kom fram till att det var 40 procent större risk att dö i lungcancer för de kvinnor som levde ihop med rökande män. Hirayama, som forskaren hette, fick mycket motangrepp av tobaksindustrin, som satsade enormt mycket pengar på annonser världen över. Resultatet av kampanjen blev inte riktigt den som tobaksbolagen önskade. Den orsakade snarare en moteffekt och allt fler forskare började intressera sig för forskning om sambandet mellan passiv rökning och lungcancer. 1986 publicerades två viktiga rapporter om dessa samband. En rapport kom från the Surgeon General i USA (vice hälsominister och officiell talesman i hälsofrågor) och den andra från en expertkommitté inom världshälsoorganisationen som utrett riskerna med passiv rökning. I båda rapporterna hävdades att passiv rökning kan orsaka lungcancer och att barn till rökare har mer besvär och sjukdomar i andningsvägarna än barn till ickerökare. Enligt en miljöhälsorapport från Socialstyrelsen år 2001 orsakar passiv rökning drygt 1 000 hjärtinfarkter i Sverige varje år och man beräknar att minst 500 av de drabbade dör (ibid.,).

4 Hälsoskillnader mellan och inom olika samhällsklasser

Det samhällsvetenskapliga intresset för hälsa handlar om samhällets betydelse, särskilt den socioekonomiska strukturen, arbetets sociala organisation och de nära sociala relationerna. Samtidigt som befolkningens hälsa påverkas av samhället, påverkas också samhället av befolkningens hälsa (Tengvald. 1988). Ur tidigare forskning har det framkommit att socioekonomisk bakgrund och hälsa har ett samband, men att styrkan i sambandet varierar. Den främsta förklaringen till detta är välfärdspolitiken, vars syfte varit just att utjämna skillnader i levnadsvillkor mellan olika socioekonomiska grupper i samhället. Studier har visat att befolkningens hälsa på 1800-talet hade samband med klasstillhörighet. Det såg man genom hur pass dödligheten var samt hur mycket befolkningen var sjuka. Dessa skillnader har inte bara bestått över tid utan har också visat sig vara universella. Den förklaring som ges är att det finns tydliga klasskillnader i många andra avseenden och att hälsoskillnader därför bör tolkas utifrån teorier om relativ deprivation (ibid., 1988). Med relativ deprivation menas inte enbart den absoluta inkomstnivån i kronor som har betydelse för hälsan utan även den relativa nivån, dvs om man har – eller upplever sig ha – liknande inkomst som andra i samma sociala grupp, ålder eller boenderegion (http://info.ki.se/article_se.html?ID=2974).

Jämförande studier av medellivslängd i England och Sverige i mitten på 1980-talet visade inte helt oväntat att klasskillnaderna i hälsa, där klass definierades enligt engelsk konvention baserat på yrke och utbildning, var större i England jämfört med i Sverige. Men även i Sverige framkom en hierarkisk uppdelning med sämre hälsa i lägre klass och bättre hälsa i högre klasser (Tengvald, Karin. 1988).

Statens folkhälsoinstitut och regeringspropositionen har som folkhälsomål att jämna ut dessa skillnader ur folkhälsosynpunkt mellan de olika grupperna i samhället. Folkhälsomålen kommer att redovisas längre fram i arbetet.

Enligt Bo J A Haglund och Leif Svanström i boken folkhälsovetenskap menar Hansson och Östergren (1985) att hälsa och sociala nätverk påverkas av varandra. De menar att det finns olika hälsoskillnader inom samma samhällsklass. Detta beror på hur människor integreras med olika sorters människor. De sociala relationer den enskilda individen har, påverkar mer eller mindre individens sätt att vara (Haglund, Svanström 1992).

4.1 Sociala mönster ändras genom tiden, även rökning

Sedan 1600-talet har det brukats tobak i Sverige. Så sent som på 1950-talet spred sig rökningen i snabb takt bland de högre socialgrupperna. Dessa började kalla det för ”det nya modet”, och det var främst de högre samhällsklasserna som man hörde talas om rökning, samtidigt som det var de som hade råd att köpa cigaretter. Det var främst män som började röka, vilket nämnts tidigare, men efter hand etablerade även kvinnorna likartade rökvanor. Bland tjänstemän på 60-talet var andelen rökare i övre medelåldern dubbelt så hög än hos arbetare. Därefter spred sig rökning till de andra socialgrupperna, det allt eftersom cigaretterna blev billigare samt mer lättillgängligt. Kunskaper om rökningens risker ökade efterhand. Troligen nådde kunskaperna om riskerna ut till de mer välutbildade socialgrupperna först. Detta överensstämmer med hur andra nyheter har spridits på liknande sätt. Som mycket annat är även rökning en social process som påverkas av en mängd faktorer i samhället. Det är med andra ord

inte förutbestämt att kvinnor ska röka mer än män eller att lägre socialgrupper skall röka mer än högre. I och med att rökning har utvecklats i en riktning, är det ingenting som säger att det inte kan påverkas i en annan (Rosén, Haglund, 1997).

Enligt statens folkhälsoinstitut är det stora skillnader i andelen rökare mellan olika yrkesgrupper. Andelen rökare bland yrken som kräver eftergymnasial utbildning var lägre än bland yrken som kräver lägre utbildning. Läkare, grundskollärare och sjukgymnaster hade till exempel mellan 4 och 6 procent rökare, medan yrken som mentalvårdare, lokalvårdare och ekonomibiträde alla hade minst 25 procent. Totalt sett rökte 9 procent av de med eftergymnasial utbildning och 23 procent av dem med lägre utbildning. Denna bild stämmer väl med förhållandena i Sverige som helhet, där andelen rökare bland personer med eftergymnasial utbildning är runt 10 procent, bland personer med gymnasial utbildning ungefär 20 procent samt för personer med förgymnasial utbildning runt 30 procent (Statens Folkhälsoinstitut 2004).

4.2 Kvinnor och mäns rökvanor

Rökning bland kvinnor existerade knappt alls vid sekelskiftet utan hörde till männens värld. Männen gick till vad som kallades för herrum, kaféer, nöjeslokaler och kontor. Framförallt röka cigarr och snusa var de vanligaste formerna att bruka tobak fram till industrialiseringen. De få kvinnor som rökte, betraktades av både kvinnor och män som omoraliska och bedömdes negativt (Pellmer, Wrammer, 1997). Efter första världskriget mildrades protesterna för kvinnors rökning. Vissa grupper av kvinnor ville visa sin självständighet och började av den anledningen att röka. Vid detta lag började tobaksindustrin att vända sig till kvinnorna, där deras budskap gick ut på att man blev smal av att röka. Omsättningen ökade i och med deras kampanj med 200 procent. I en påskparad 1929 i New York hade ett antal kvinnor hyrts in för att röka. Detta blev väldigt uppmärksammat och det pratades om att cigaretten som image stod för kvinnors frigörelse (www.tobaksfakta.org).

Det var inte enbart kvinnorna i Sverige som tog efter trenden att börja röka, utan övriga världen gjorde detsamma. På 70-talet rökte de svenska kvinnorna som allra mest, men även då rökte männen mer. Rökarna är en minoritetsgrupp i Sverige och alltid varit. Idag har kvinnorna knappt igen några procentenheter i förhållande till männens rökvanor. Däremot sker det en minskning hela tiden gällande människors rökvanor (ibid.,).

Ett annat exempel på hur sociala faktorer, meningsbildandet i interaktionen med andra, påverkar handlingen, är vad som framkommer i en studie av ungdomars rökning. Enligt Kent Carlén och Matts Dahlkvist i boken *Nya friskvägen*, 2001, börjar ungdomar röka för att kamrattrycket är så stort. Ungdomar har ett behov av att höra ihop och känna säkerhet bland kompisar och i likhet med sina kompisar vill de uppleva den säkerheten som det medför att göra likadant som kompisarna. Många av ungdomarna känner sig också mer ”vuxna” om de röker eller snusar, vilket också har att göra med att de vill känna sig säkra i sin roll (Carlén, Dahlkvist, 2001).

Både utvecklingen av kvinnors rökning och studien av ungdomarnas syn på varför de röker, ger uttryck för att rökning inte bara är en fysisk njutning utan också en symbolhandling, en social gest och ett steg i identitetsuppbyggandet. Detta sätter frågan om förbudets effekt på sin spets. Är det så att

vi med detta förbud inte bara sanerar vissa miljöer och gynnar hälsoläget för de närmast inblandade, utan påverkar det också rökningens symbolvärde och plats i identitetsuppbyggnaden? Det kan också förmodas passa väl in i den hälsotrend, den ”kroppens tid”, som vi i många olika sammanhang konfronteras med.

5 Bör barer och pubar uteslutas från ett rökförbud?

Tobaksrök är en farlig luftförorening i inomhusmiljön. Tobaksrök innehåller över 4000 olika kemiska ämnen och närmare 50 ämnen i röken har klart visats vara cancerframkallande och ytterligare ett tiotal ämnen misstänks vara cancerframkallande (www.tobaksfakta.se).

Röken kan reduceras en del, men aldrig elimineras helt, med vissa former av ventilation och luftrening. Röken innehåller inte enbart gaser som luktar, 85 % av gaserna är både osynliga och luktlösa. En stor mängd av dessa ämnen förekommer mer i vad som kallas sidorök än i huvudrök. Det finns i tobaksrök minst två ämnen som är totalförbjudna i Sveriges arbetsmiljö, men det är när de är av en annan form. Trots att dessa ämnen alltså finns i tobaksröken har ett absolut rökförbud på arbetsplatser bedömts som alltför långtgående. I stället stadgas i tobakslagen en rätt till rökfri arbetsmiljö. Enligt lagen innebär detta att en arbetstagare inte mot sin vilja får utsättas för tobaksrök i det utrymme där arbetstagaren är verksam. Arbetsgivaren har ansvar för att denna regel följs (www.tobaksfakta.org).

Den lag som nu diskuteras innebär ”rökfria serveringsställen”. Folkhälsoinstitutet har analyserat möjligheten att göra undantag för barer och pubar, men funnit att det av flera skäl inte är lämpligt. *För det första* skulle det kräva att samhället backade från det angivna målet ”rökfria serveringsställen”, eftersom barer, pubar och liknande naturligtvis också är serveringsställen. *För det andra* är det svårt att skilja barer och pubar från matavdelningar. En sådan gränsdragning är ofta oklar och den förekommer inte heller i lagstiftningen på området. *För det tredje* skulle, med en sådan lösning, barmiljöerna sannolikt bli ännu rökigare än vad de är i dag. Som forskning visat löper barpersonalen redan nu större risk att drabbas av lungcancer än någon annan yrkesgrupp i samhället (ibid.,).

5.1 Bör rökrum tillåtas på serveringsställen?

Enligt folkhälsoinstitutet finns det goda skäl både för och emot att tillåta de restauranger och andra serveringar som så önskar, att inrätta särskilda rökrum. Eftersom målet är rökfria serveringsställen, kan rökrum bara accepteras om röken inte sprids från dessa rum till resten av serveringsstället. Vad som tidigare har sagts om ventilationsanordningarnas otillräcklighet i förhållande till ambitionen rökfritt, gäller naturligtvis även här. Det är näst intill omöjligt att förhindra att någon del av röken sprids från rökrummet. Men om rökrummet byggs på sådant sätt att det blir väl avskilt från restaurangen i övrigt och därtill förses med bra ventilation, kan denna effekt begränsas väsentligt (Ibid.,).

5.2 Arbetsmiljö

De faktorer man pratar om när man diskuterar arbetsmiljö innefattar den fysiska, psykiska och sociala miljön. Dessa delar av arbetsmiljön påverkar varandra ömsesidigt. Förhållandena i arbetsmiljön påverkar också hur du mår på fritiden. Ju sämre den fysiska och psykosociala arbetsmiljön är, desto mindre orkar en person med ett stimulerande och omväxlande liv utanför arbetslivet. Huvudansvaret för att arbetsmiljön ska vara bra har arbetsgivaren, detta säger arbetsmiljölagen (Brändefors, Lundberg, Oscarsson, 1991).

6 Rökning och Folkhälsomål

Den officiella inställningen till tobaksbruk sett i ett folkhälsoperspektiv och möjligheten att med samhälleliga beslut förändra både tobaksbruket och folkhälsan kan utläsas av meddelanden från Statens folkhälsoinstitut och regeringspropositionen från 2002. Att målet är att minska tobaksbruket framgår tydligt. I propositionen Mål för folkhälsan (2002) fastslog regeringen ett antal etappmål för att uppnå ett minskat tobaksbruk hos befolkningen:

- en tobaksfri livsstart från år 2014
- en halvering till år 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa
- en halvering till år 2014 av andelen rökare bland de grupper som röker mest, samt
- ingen ska ofrivilligt utsättas för rök i sin omgivning.

Bakom dessa folkhälsomål ligger också ett försök att ur folkhälsosynpunkt minska skillnaderna mellan olika grupper i samhället:

”För att förbättra folkhälsan och minska skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i befolkningen lämnar regeringen i denna proposition förslag till ett övergripande nationellt folkhälsomål som involverar ett stort antal politikområden i folkhälsoarbetet. Det övergripande målet föreslås vara att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Det är särskilt angeläget att folkhälsan förbättras för de grupper i befolkningen som är mest utsatta för ohälsa.” (www.social.regeringen.se/sb/d/108/a/1259)

Tobaksbrukets omfattning är idag, till skillnad mot på 1960- och 1970-talet, högre bland korttidsutbildade än bland personer med lång utbildning. Bland annat kan konstateras att det 2000/2001 var drygt två och en halv gång vanligare att korttidsutbildade män var dagligrökare än att män med lång utbildning var det. Bland kvinnor var det tre gånger så vanligt (Statens folkhälsoinstitut, 2003).

Både för att generellt minska de negativa effekterna av tobaksbruk och specifikt förbättra hälsan hos drabbade grupper kan det behövas konkreta samhälleliga insatser och ansträngningar för att förändra människors attityder bland annat till tobaksbruk.

Det är svårt att generellt visa vetenskapliga belägg för samband mellan attityder och beteende, så även när det gäller tobak. Trots detta anses just påverkan av samhällsklimatet kring tobaken som en av de mest effektiva insatserna att påverka tobaksbruket. Åtgärderna innefattar en rad olika handlingar som attitydpåverkande information, tobaksavvänjning, begränsning av var tobak kan brukas liksom förbud för marknadsföring av tobaksvaror (www.fhi.se/templates/Page768.aspx).

En del av de faktorer som påverkar individens handlande, ligger utanför samhällsapparatusens kontroll. Andra är möjliga att påverka. Två viktiga faktorer bakom *tobaksbruket är tillgänglighet inklusive pris och social acceptans* (www.sfi.se).

I anslutning till förslaget om rökförbud på restauranger anger man från Folkhälsoinstitutet ett antal motiv som talar för ett förbud:

- Personalen utsätts för hälsorisker
- Gästerna besväras av röken
- De flesta vill ha rökfritt
- En rökfri generation
- Frivilligt rökstopp tar årtal

I dessa motiv poängteras således dels att det kommer att bli trevligare att gå på restaurang, dels den mera generella och långsiktiga betydelse för folkhälsan förbudet förväntas ha. Min fråga är hur väl överensstämmer de angivna motiven med allmänhetens syn på fritidens ”frihetsgrader” och med restaurangpersonalens krav på restaurangen som arbetsplats?

7 Teori

7.1 George Herbert Mead

George Herbert Mead har beskrivit hur det medvetna jaget växer fram ur en social process. Barnet upptäcker sig självt som varelse med egna initiativ, åsikter och idéer genom att interagera med andra människor. Det är först i motsats till vuxna som barnet kan se sig som barn. På detta sätt är barnets kognitiva förmåga att ge innehåll och mening åt sin tillvaro uppbyggd av alla de relationer som barnet ingår i. Språket är det viktigaste medlet som barnet kan använda för att interagera med omvärlden och detta ger upphov till symboliseringsförmågan. Gesten i följd av ord är de första symbolerna vi använder oss av. Förmågan att använda sig av språket som symboler för meningsbärande budskap utvecklas i de sociala relationerna människor emellan. Först i den aktuella situationen mellan två individer får orden en mening. Ur denna meningsskapande process kommer som ett tredje steg: medvetandet. Medvetandet betyder att meningen blir ett objekt. En speciellt viktig form av medvetande är jagmedvetandet. Genom jagmedvetandet kan människan betrakta sig själv som objekt och samtidigt vara subjekt. Mead kallar detta för I och Me (Mead. 1976).

”I” är det tillfälliga, spontana jaget som är aktivt och agerar som subjekt. ”Me” är objektsjaget, som ofta i ganska stor utsträckning styr ”I”. Objektsjaget är den signifikante andres attityd mot mig själv som jag övertar. Signifikanta andra, är de närmaste, mest betydelsefulla relationerna för individen: familjen, anhöriga och vänner (ibid., 1976).

Att överta attityder kallar Mead ”taking the role of others” (rollövertagande). Det innebär enligt Mead att vi föreställer oss hur andra människor tänker och känner samt hur de definierar sin situation (ibid., 1976). Trost och Levin använder sig, i sin tolkning av Mead, av begreppet empati och säger att individen måste kunna känna empati för den andre, sätta sig in i dennes situation och ta över dennes perspektiv för att det ska ske någon egentlig interaktion. Självbildens skapas i detta rollövertagande mellan individer. Inuti individen sker också en interaktion när individen ser på sig själv och granskar sig själv med omgivningens ögon. ”Den generaliserande andre” är ytterligare ett begrepp hos Mead. Med det avses, enligt Trost och Levin, det organiserade samhället eller den sociala grupp som ger individen ett eget jag, genom att individen uppfattar gruppens, samhällets normer och förväntningar som en enhet (Trost och Levin, 1996,).

Lars-Erik Berg definierar den generaliserande andre så:

”Den generaliserande andre betecknar hos honom [Mead] samhället i sin helhet som en abstrakt person, det institutionella nätverk som alla människor lever sitt liv inom: familj, utbildning, religion, ekonomiska och politiska institutioner, i sista hand staten.” (Berg. 1998.)

Ett viktigt begrepp inom det interaktionistiska perspektivet är process. Identifikation och rollövertagande är en ständigt pågående förändringsprocess, inte något statiskt. Symbolisk interaktionism förutsätter en ständigt pågående förändring. Intelligens är t ex ett föränderligt begrepp för en interaktionist. Intelligens beskrivs av Strauss som ett verb, snarare än som ett substantiv (Trost och Levin, 1996,). Dewey definierade intelligens som en metod och ”den aktivitet som innebär att vi förvandlar det gamla, det vi redan kan, har erfarenhet av och vet, i gemenskap med det nya” (ibid., 1996,).

Enligt George Herbert Mead förändras vår föreställningsvärld kontinuerligt allteftersom vi gör nya erfarenheter. Föreställningsvärlden bygger på den tidigare sociala interaktionen med alla dess symboler, av vilka många är verbala, d v s ord och meningar, och gör i sin tur en fortsatt social interaktion möjlig. Man kan mycket snabbt förändra sin föreställningsvärld. Allteftersom vår definition av situationen förändras så förändras också vår föreställningsvärld och vice versa. Vi människor har likartade föreställningsvärldar och definitioner av situationen i våra sociala miljöer. Därigenom råder konsensus genom vilken samhället och gruppen är möjliga. Samtidigt är denna konsensus nödvändig för att våra föreställningsvärldar och vår sociala interaktion skall kunna fungera (Ibid., 1996).

Attityden till rökning och rökfria krogar skapas således i interaktion dels med den grupp man tillhör men också genom det som kommuniceras från andra referensgrupper, experter, myndigheter och massmedia . Dessa budskap kan sedan i sin tur kommuniceras och få specifik betydelse i den lilla gruppen. Man kan där antingen avvisa budskapet eller ta det till sig, i mer eller mindre modifierat skick. Viktigt är att framhålla att individen i det interaktionistiska perspektivet dock inte är

underordnad ett budskap utan både kan påverka och avvisa det. Betydelsefullt är dock hur starkt I respektive Me individen har. Me är individens sociala jag som gör det lättare för individen att följa och acceptera normerna i samhället. Ett starkt I kan överraska med egna infall och protester.

7.2 Pierre Bourdieu

Ofta när man tänker på kapital tänker man på ekonomiskt kapital. Det behöver det inte vara. Enligt Pierre Bourdieu finns det även andra kapital så som symboliska och kulturella kapital. Det symboliska kapitalet motsvarar de tillgångar som ses som viktiga eller värdefulla för grupper i samhället. En bra utbildning är ett bra exempel på ett sådant kapital, då den värdesätts tillräckligt högt för att leda till ett bra arbete. Även titlar eller märken ingår i detta symboliska kapital. Att köpa dyra märkeskläder kan vara ett sätt för människor att känna att de har högre status, likaså gäller symboliska titlar så som grevar och baroner. Många människor siktar på att få ett så stort symboliskt kapital som möjligt, exempelvis forskare, professorer eller andra experter inom andra områden. Detta symboliska kapital inger förtroende och respekt och associeras därmed med status (Bourdieu. 1991).

Det kulturella kapitalet är egentligen en underavdelning av det symboliska, och omfattar människors sociala och språkliga förmågor. Kläder säger ganska mycket om en persons personlighet samtidigt som man kan läsa av personer genom hur de uttrycker sig i tal. Kan man föra konversationer om vitt skilda ämnen med människor av annan social bakgrund? Det handlar också om hur pass väl man kan anpassa sig i olika situationer. Vidare får Bourdieus begrepp *socialt* kapital oss att tänka på att det blir allt vanligare att viktigare kontakter knyts på ett personligt plan än genom större strukturer. Om man ska ta ett generellt exempel, beror arbetstillfällen ofta på kontaktnät, på vem som känner vem, snarare än platsannonser. Musik som en social funktion ska naturligtvis inte underskattas, och för många människor är musiken ett av de största gemensamma intressen de har med sina vänner. Bourdieu går djupare in på ämnet. De symboliska systemen bildar en symbolisk struktur inom sitt eget fält. För att förstärka det homogena i de olika fälten pratar Bourdieu om grundhabitus. Han menar att det är en grupps gemensamma intresse för någonting som stärker homogeniteten och att deras ställningstagande av åsikter är deras grundhabitus (ibid., 1991).

Hur attityder till rökning har förändrats genom åren kan vi se genom att det spred sig till de högre samhällsklasserna först. Det hade ett symbolvärde och sågs som en "statusgrej" att röka. Med tiden insåg man rökningens farlighet och det minskade i omfattning bland societeten. Tobaksrökning blev istället mer vanligt förekommande bland arbetarna och cigaretternas symbolvärde eller status stagnerade. Rökning kan vara en grupps gemensamma intresse och homogeniteten kan möjligen stärkas i gruppen av att samtliga röker. Ur intervjuerna som har utförts, tillfrågades informanterna om hur det var för dem när de började röka. Då framkom det att de började för att de ville vara en i "gänget", de ville känna att de tillhörde gruppen.

8 Metod

8.1 Undersökningsinstrument

Jag har använt mig av både kvantitativ och kvalitativ metod vid genomförandet av informationsinsamlingen. Den kvantitativa metoden (enkätundersökningen) används för att lättare urskilja vissa mönster eller samband. Med den kvantitativa undersökningen har jag velat pejla inställningen bland allmänheten och se om man kan urskilja någon skillnad mellan rökare och ickerökare. Den kvalitativa metoden har använts som fördjupningsmetod genom samtalsintervjuer med några som är anställda i krogbranschen (Holme, Solvang. 1997). Jag har således försökt ringa in problemet, dels genom en historisk översikt och genomgång av ett urval av relevant forskning, dels genom en strukturerad enkät riktad till allmänheten samt med hjälp av öppna samtalsintervjuer med personer som arbetar på krogen.

8.2 Informationssökning och sökord

För att få fram relevant litteratur för studien har jag sökt lämpliga teoretiska redskap bland de sociologiska teoretiker som ingått i den utbildning jag gått. Den interaktionistiska teorin har jag bedömt som användbar, då den tar upp hur vi i interaktion med andra bildar oss en uppfattning både om oss själva och omgivningen och i interaktion med andra också tolkar olika situationer. Jag har också sökt litteratur och forskning som specifikt handlar om rökning och hälsa. Internet har visat sig vara en bra informationskälla för detta syfte. Rökfria krogmiljöer var det främsta sökordet som användes i informationssökningen. Den websida jag bedömt som mest användbar som informationsgrund är; www.tobaksfakta.org.

8.3 Urval och genomförande

Enkätens syfte

På grund av den begränsade tid jag hade till mitt förfogande valde jag att pejla "allmänhetens inställning" genom att själv gå ut på offentliga platser en lördag och be 100 personer besvara en enkät om rökvanor och inställning till rökförbud på restauranger. Jag är medveten om att det finns svagheter i detta förfarande och kan givetvis inte dra några generella slutsatser från undersökningen. Jag menar dock att studien har sitt berättigande som ett komplement till vad andra undersökningar visat och att den ger en upplysande bild av vilka motiv som kan ligga bakom människors positiva respektive negativa attityd till förbudet. De 100 personernas svar ger också en upplysning om hur experternas bedömning av rökningens farlighet och hälsokampanjernas budskap nått en kommun som inte direkt ligger i expertgruppernas och rikspolitikers centrum. Förhoppningen var, att genom att dela ut enkäten till människor som på lördagen går ut och shoppar, dricker kaffe på caféet eller äter lunch på baren eller bara går förbi dessa platser i centrum, skulle nå en blandning av Karlshamns befolkning. Jag har kontaktat dem i det offentliga rummet, hejdat dem, berättat om min studie och bitt dem fylla i min enkät. Mitt urval består av människor som är ute på lördagen för att handla vardagsvaror, lördagsshoppa, bara strosa omkring eller träffa kompisar i stan. Gensvaret på enkäten var stort. Vid utdelandet informerade jag om ändamålet med enkäten samt om att de som besvarade enkäten inte skulle kunna identifieras. Givetvis skulle det kunna ligga en fara i att jag kände personen och omedelbart kunde kontrollera enkäten, men jag hade inte den intentionen och insamlingstakten

gav mig för övrigt inte heller den möjligheten. Genom det personliga utvecklandet kunde jag förklara om informanten skulle ha svårt att förstå någon fråga. Denna möjlighet behövde jag dock inte utnyttja. De frågor som ställdes till mig gällde syftet med enkäten. När cirka tio personer hade besvarat sina enkäter upptäckte jag att flertalet inte hade fyllt i vad de arbetade med. Detta var en öppen fråga som tydligen lätt gick informanterna förbi (eller som de undvek att svara på). Efter att jag upptäckt detta uppmanade jag informanterna att inte glömma att besvara denna fråga. Min ambition har varit att ställa enkla och inte ledande frågor. Jag hade en liten testgrupp som bestod av cirka tio yngre män, som arbetade på samma kontor som jag satt och skrev min uppsats. De testade enkäten flera gånger. Genom detta fick jag idéer och tips om hur jag kunde utveckla och göra den bättre.

8.4 Intervjuer med anställda på krogen

Intervjuernas syfte

Enkätundersökningen kompletterades med fyra intervjuer med personer, som jobbar inom krogbranschen. Syftet var att ringa in problemet från olika håll för att både få en bredare förståelse och ett större djup i undersökningen. Den historiska genomgången, som presenterades i början av arbetet, har jag använt som underlag till de argument och motiv som lagts fram i samband med regeringspropositionen och de mål som presenterats av Svenska Folkhälsoinstitutet.

I intervjuerna kunde jag förhålla mig helt öppen i frågan och därigenom även ha möjlighet att få svar på frågor som jag inte själv tänkt på att ställa. Intressant är också att de restauranganställda befinner sig i en situation där deras egenintresse berörs på olika sätt av samma lagförslag. Förslaget kan ses som ett skydd för deras hälsa, om de tror på vad hälsoexperterna kommit fram till, samtidigt kan det hota deras jobb om de tror att rökning är en viktig del i ”fritids- och restaurangkulturen”.

8.5 Urval

Pub- och restaurang Ågatan 12 i Karlshamn utökade för en tid sedan sin verksamhet med en rökfri nattklubb. Det var den första nattklubben i Sverige som beslutade sig för rökstopp. Restaurang- och pubdelen, där man tillåts att röka, ligger i dagsläget i anslutning till den rökfria nattklubben. Den nya lagen kommer att medföra att det kommer att bli förändringar även på Ågatan 12 i framtiden. Personal från denna restaurang, vilka således har erfarenhet både av att arbeta på en rökfri avdelning och på en avdelning där man får röka, bedömdes som intressanta att intervjua om rökning kopplat till hälsa, fritid och rökförbud på restauranger. Den andra restaurang som jag hämtat intervjupersoner från är restaurang Just Dé i Karlshamn. Denna restaurang är helt rökfri sedan 2002. På båda restaurangerna intervjuade jag en rökare och en ickerökare. Åldern på de intervjuade varierade. De två kvinnorna var 22 respektive 25 år och männen var 21 samt 33 år. Samtliga av de fyra hade arbetat inom krogbranschen längre än ett år och tre av de var heltidsanställda.

Jag är medveten om att fyra intervjupersoner är ett litet undersökningsmaterial, men menar att jag genom de olika ansatserna och genom mitt strategiska val av intervjupersoner bör kunna spegla något av den process som ligger bakom rökförbudet och attityderna till det hos de berörda.

De kvalitativa intervjuerna gjordes efter det att jag genomfört enkäten och i stora drag analyserat den. Jag hade också före intervjuerna gått igenom den insamlade litteraturen och hade alltså detta i "bakhuvudet" när jag genomförde intervjuerna. Intervjuerna hade formen av tematiserade samtal. De teman vi talade kring var:

- Inställning till införandet av rökförbudet
- Egna attityder till rökning
- Fritidsvanor, kropp, träning & hälsa

Jag hade i förväg tänkt ut ett antal frågor som jag ville ha svar på under dessa teman, men dessa frågor var inte styrande för intervjun, även andra frågor kom upp som ett naturligt inslag i samtalet. De förberedda frågorna fungerade som en säkerhet och som checklista i slutet av intervjuerna.

Intervjuerna genomfördes på intervjupersonernas arbetsplatser. De varade mellan tjugo och fyrtio minuter. I samtliga fall användes bandspelare. Ingen av intervjupersonerna nekade detta. Även om de sa att det inte gjorde något att jag använde bandspelare, tror jag att bandinspelning i viss mån kan vara hämmande. Tre av de fyra intervjuerna förlöpte bra, det kändes relativt avslappnat trots att bandspelaren var på, den fjärde intervjun kunde däremot ha blivit bättre. Om det berodde på mig som intervjuade eller om det var intervjupersonen möjligen som tyckte att det kändes olustigt att prata när bandspelaren var på, det vet jag inte. Intervjupersonerna föreföll tycka att ämnet var intressant och att det låg rätt i tiden, därav fick jag uppfattningen att de var engagerade. Jag försäkrade också intervjupersonerna att allt material skulle behandlas konfidentiellt.

9 Resultat- och analysdel

I denna del kommer en presentation av vad som har kommit fram i undersökningen. Jag har valt att integrera redovisning och analys, detta för att det ska bli enklare att åskådliggöra vad som framkommit. Bilaga 1 består av ett frågeformulär som jag lämnade ut till befolkningen, nedan i resultatdelen kommer jag att redovisa några utvalda frågor med hjälp av diagram. Jag har valt att inte använda mig av alla frågorna, då främst för att jag inte ansåg dem relevanta för undersökningen samt för att det skulle bli för mycket diagram.

9.1 Enkätundersökningens resultat

100 stycken av de personer som befann sig ute på Karlshamns gator och torg under några timmar en lördag förmiddag våren 2004 besvarade enkäten. Alla som tillfrågades tog sig tid att fylla i enkäten. Genom att dela ut enkäterna utan någon tanke på att någorlunda jämt fördela enkäterna till kvinnor och män, har jag fått in ett material som domineras av män. 70 % av dem som besvarade enkäten var män, 30 % var kvinnor. Utfallet är givetvis inte helt bra ur analysynpunkt. Att skillnaden blev så stor förvånar mig med tanke på att kvinnor i minst lika hög grad som män är ute och handlar och shoppar på lördagarna. En möjlig förklaring till snedfördelningen är att kvinnorna var mer stressade och skyndade sig förbi eller gick en omväg när de såg en person som ville ta deras tid i anspråk. En annan möjlig förklaring är någon sorts intervjuareffekt, dvs att jag som tjej skulle ha lättare att ta och få kontakt med män än med kvinnor.

Åldrarna var någorlunda jämnt fördelat men med en viss majoritet för åldersgruppen 18-28 år som var 43 %, denna ”klass” följd av 29-39 år med 28 %. De som var mellan 40 och 52 år var bara några få personer på 12 % och resterande åldersgrupp från 53 år och uppåt motsvarade 17 %. Åldersfördelningen har delats in på ett sätt som jag anser kan vara bra, det vill säga få ett visst klientel av människor som ofta går på krogen, då främst ungdomar. När folk kommer upp emot ”trettiostrecket” går de inte ut i så hög grad. Självklart går de också ut på krogen och frågan gäller dem lika mycket som de yngre, men indelningen var avsedd för om det skulle kunna finnas samband mellan attityder till rökning och ålder. Att procentantalet blev högre i kategorin 18-28, berodde förmodligen på att jag valde de platser jag gjorde, för undersökningen. Om jag hade ställt mig på Kvantum en söndag när barnfamiljer går ut och handlar, hade jag troligtvis inte fått samma frekvenstal och inte heller samma entusiasm till att besvara frågorna, detta för att de inte går ut på krog lika ofta. Det var ett val jag gjorde för att få så många som möjligt att svara samt få svar av personer som brukar gå på krogen.

På frågan som ställdes om informanten rökte svarade 64 % nej, 21 % rökte varje dag medan 15 % rökte ibland.

År 2003 var andelen rökare i Sverige relativt låg, 17 % för männen och 18 % för kvinnorna. Min undersökning har visat att det var flest män som svarade och en något hög andel procent rökare. Därför kan det bli lite missvisande att dra slutsatser om rökning och genusfördelning. Däremot skulle det kunna vara så att informanterna som röker, inte i samma utsträckning har någon högre utbildning.

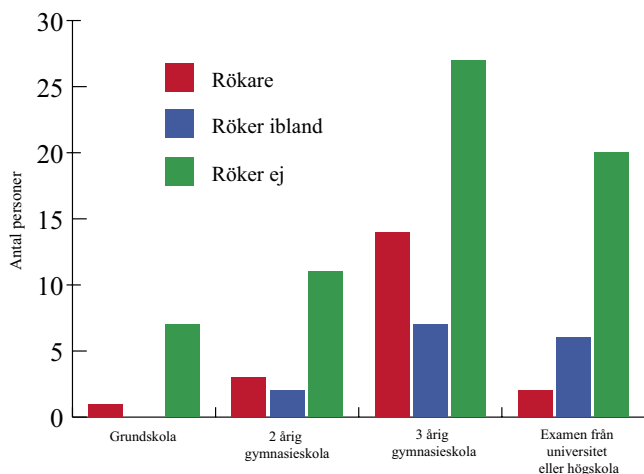
Kön * Röker du? Crosstabulation

			Röker du?			Totalt
			Ja	Nej	Ibland	
Kön	Man	Antal	10	49	11	70
		Procent	14,3 %	70 %	15,7 %	100 %
	Kvinna	Antal	11	15	4	30
		Procent	36,7 %	50 %	13,3 %	100 %
Total	Antal	21	64	15	100	
	Procent	21 %	64 %	15 %	100 %	

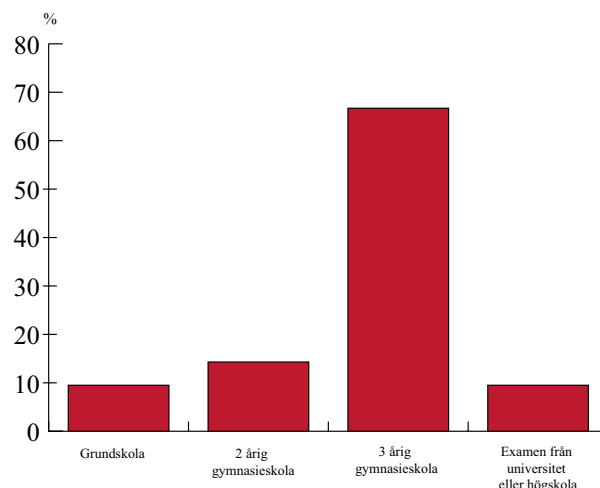
Diagram 1

Enligt Kristina Pellmer och Bengt Wrammer (1997) handlar folkhälsobegreppet om en jämlik hälsa för alla och att utvecklingen tyder på att allt fler får bättre hälsa. Däremot har inte alla samma positiva utveckling och hälsoskillnaden mellan olika socioekonomiska grupper ökar (Pellmer, Wrammer. 1997).

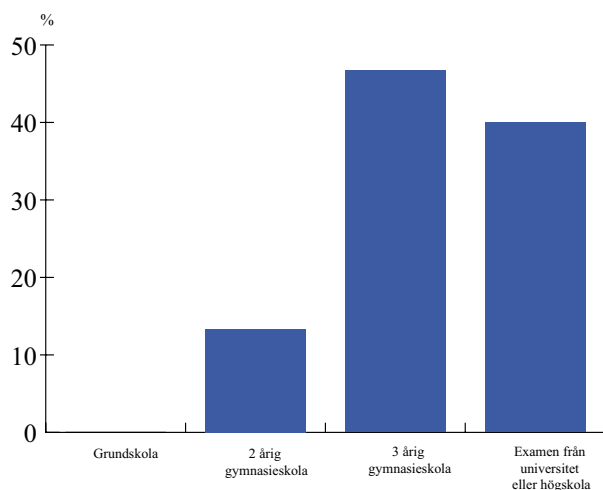
Rökvanor kontra utbildning
Totalt 100 personer tillfrågade.

Rökvanor kontra utbildning
21 rökare tillfrågade.

Rökvanor kontra utbildning
15 tillfrågade som röker ibland.

Rökvanor kontra utbildning
64 tillfrågade som inte röker.

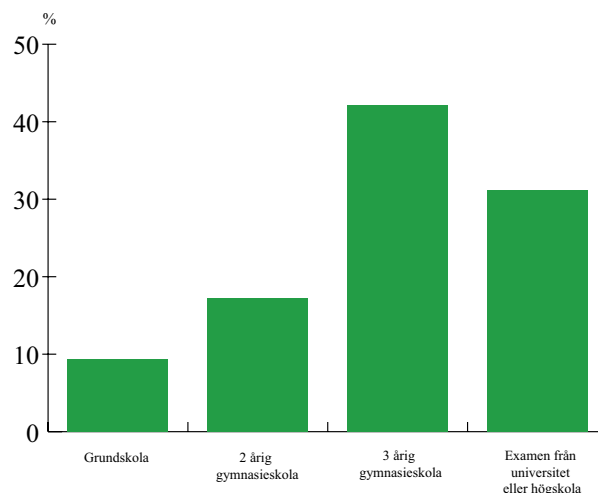
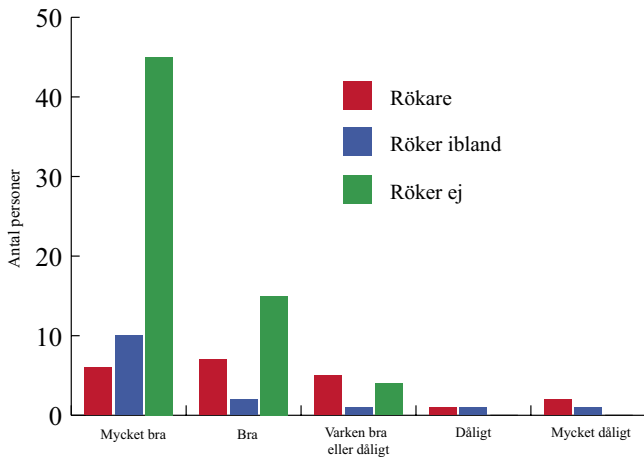

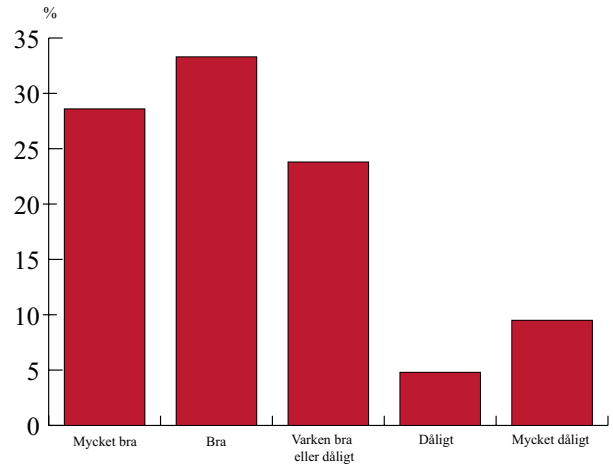
Diagram 2

Som diagrammen 1 och 2 visar stöder dessa två diagram vad tidigare forskning visat. Nämligen att det är flest kvinnor som röker och att dessa kvinnor inte i någon större utsträckning har eftergymnasial utbildning. Majoriteten av informanterna har gått treårigt gymnasium och endast 26 % av de hundra informanterna hade högskoleutbildning. Detta kan vara en av anledningarna till att det var många rökare i undersökningen. Rökning ses inte längre som ett symboliskt värde och rökning är vanligare i arbetarklasssamhällen, samtidigt som det är vanligare bland kvinnor. Avsikten har dock inte varit att ta reda på hur många, respektive hur få som röker och varför. Istället har min intention varit att ta reda på vad dessa människor anser om rökförbudet som ska införas på krogarna och vad de har för attityder till det.

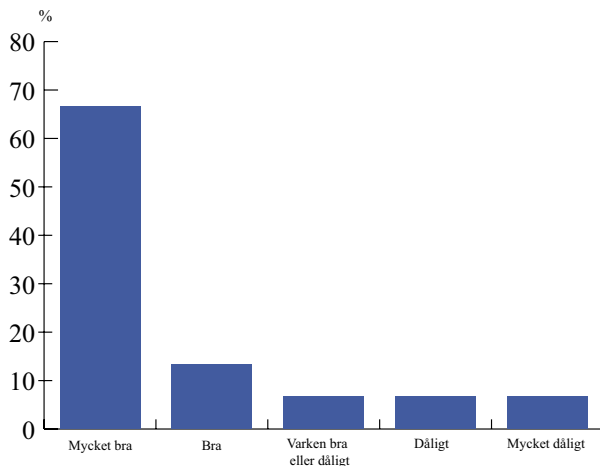
Vad anser du om den nya lagen om rökfria krogmiljöer?
Totalt 100 personer tillfrågade.

Vad anser du om den nya lagen om rökfria krogmiljöer?
21 rökare tillfrågade.

Vad anser du om den nya lagen om rökfria krogmiljöer?
15 tillfrågade som röker ibland.

Vad anser du om den nya lagen om rökfria krogmiljöer?
64 tillfrågade som inte röker.

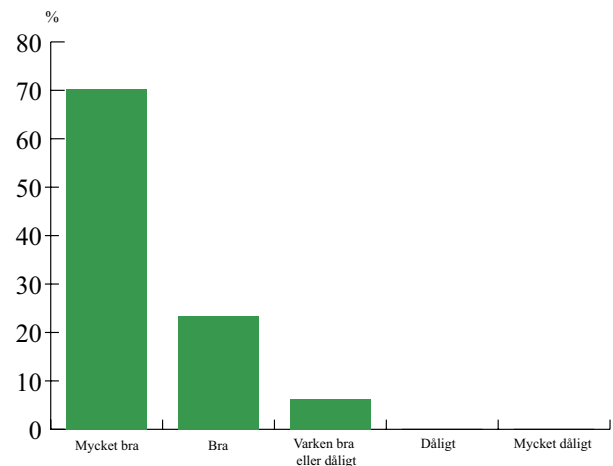

Diagram 3

Vad kan man utläsa från dessa resultat? Även rökarna i min undersökning anser det som positivt att införa en ny lag om rökförbud på krogar, endast en minoritet av informanterna som röker ansåg att det var ett dumt förslag från regeringen. Slutsatsen man kan dra från enkätresultaten är att de flesta kommer bli nöjda med att gå ut på krogen då rökförbudet väl har införts. Sett till Meads teori där människan lär sig förstå eller gå in i den generaliserande andres roll kan man ur detta resultat anta att rökarna har tagit den generaliserande andres attityd, alltså den attityd som representanter för samhället och folkhälsan intar. Intressant är, att flertalet deltagare i denna undersökning är förhållandevis lågutbildade och kommer från ett lokalsamhälle relativt långt ifrån maktens korridorer, så väl har anpassat sig till lagförslaget. En möjlig förklaring är, att man i ett mindre samhälle i relativt hög grad känner till varandra personligen och också känner dem som jobbar inom krogbranschen och med empati kan sätta sig in i de anställdas situation. Det kan också vara så att deras beslut grundar sig i deras egna förhoppningar om att minska sitt cigarettintag och att det därmed även är sin egen hälsa de tänker på. I så fall har folkhälsoinformationen och den allmänna trenden att ta ansvar för sin kropp och hälsa fått ett bra genomslag.

Här nedan kommer en redogörelse på både männens och kvinnornas starkaste argument inför rökförbudet.

	Antal män: 70 st	Antal kvinnor: 30 st
Personalens hälsa:	21,5 %	13,3 %
Trevligare med rökfri miljö:	32,9 %	53,4 %
Även de som inte tål rök ska ha möjlighet att kunna gå på restaurang:	27,1 %	23,3 %
Egen hälsa:	12,8 %	0 %
Färre går ut:	1,4 %	0 %
Umgängeslivet förändras negativt:	4,3 %	6,7 %
Annat:	0 %	3,3 %

På frågan om varför det var bra att införa rökfritt på restauranger och barer var det ingen större skillnad bland könen. Däremot var det enbart män som ansåg att sin egen hälsa var den viktigaste medan det inte var någon av kvinnorna. Majoriteten svarade ändå att det ska bli trevligt med en rökfri miljö, vilket är positivt i den mening att folk ändå har blivit mer medvetna om rökningens farlighet och negativa effekt.

Kommer du att gå oftare på krogen efter att rökförbudet införts?

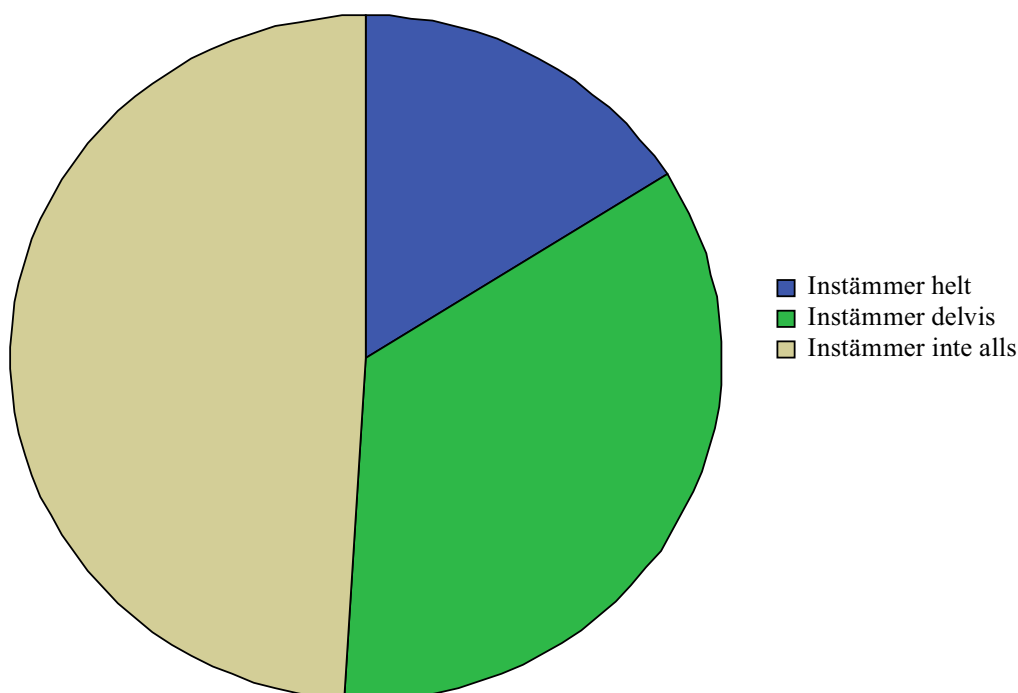

Diagram 4

Som diagram 4 ovan visar, svarar nästan hälften att de inte kommer gå ut och besöka pubar och barer mer bara för att det införs en lag om rökfritt på restauranger. Det tolkar jag som att deras vanor inte förändras överhuvudtaget. Å andra sidan framkom det inte om de kommer att gå ut mindre ofta, eller lika mycket som tidigare efter införandet, utan enbart om de skulle gå ut oftare. Formuleringen på frågan kunde ha varit tydligare, har jag nu insett, men med tanke på övriga resultat att döma när de tillfrågades om dem var för eller emot införandet, svarade de flesta att dem var för. Utgår man från dem resultaten borde de i alla fall inte gå ut i mindre utsträckning. Och ser man hur många som instämde antingen helt eller delvis skulle det kunna innebära att fler av gästerna går ut allt oftare efter lagändringen har införts.

Nedan redovisas exakta procenttal bland både rökarna och ickerökarna hur deras vanor kommer att förändras:

Av totalt 21 rökare svarade totalt 16 stycken, vilket motsvarar 76,2 % av de tillfrågade och dem menar att de inte instämde i påståendet. De kommer med andra ord inte alls att gå ut oftare på grund av att ett rökförbud införs. 14,3 % svarade att de delvis instämde i påståendet, de tror alltså att de möjligen kommer att gå ut lite oftare. 9,5 % instämde helt i påståendet. Bland ickerökarna (som motsvarar 64 % av alla som svarat på enkäten) svarade 34 % att de inte alls instämmer, 43,8 % instämmer delvis och de som instämmer helt motsvarar 9,5 %. Resultatet tyder på att ickerökarna kommer gå ut oftare än tidigare när rökstoppet har införts, medan det inte kommer ske någon större förändring bland rökarna.

Enligt Bourdieu stärks en grups homogenitet av deras gemensamma intresse. Sett till grupperna rökare och ickerökare kan dessa båda genom andra gemensamma intressen ingå i samma grupp. En kväll ute på krogen, när rökförbudet trätt i kraft, kan kanske en grupp bestående av rökare och ickerökare splittras för kvällen, genom att rökarna tvingas lämna lokalen för att röka och ickerökarna troligtvis stannar kvar inomhus. Det är förmodligen inte fråga om någon större splittring av gruppen, men den kommer antagligen att existera när rökarna plötsligt måste förflytta sig för att stilla sina begär. Å andra sidan kan även personer som inte kunnat delta på grund av att de inte mått bra i rökiga lokaler nu lättare gå med på krogen. Min studie pekar på att ett rökförbud skulle kunna få fler till krogen, snarare än tvärt om. Om homogenitetskänslan försvagas på grund av att rökarna måste gå ut och röka finns det ett hopp om att allt fler tänker om och slutar röka. Tanken med rökstoppet är att fler slutar och då måste det vara något som exempelvis homogenitetskänslan som försvagas som gör att allt fler rökare får motivationen till att sluta röka. Till en början kommer troligtvis rökarna att känna sig missgynnade, men med tiden vänjer sig säkert de flesta och uppskattar att lagen har gjort så att vissa har kunnat sluta. Om det blir på det viset kan folkhälsoinstitutet känna sig nöjda, för då har de nått ytterligare ett mål mot den allmänna förbättrade folkhälsan.

Har du någon gång funderat på att sluta?

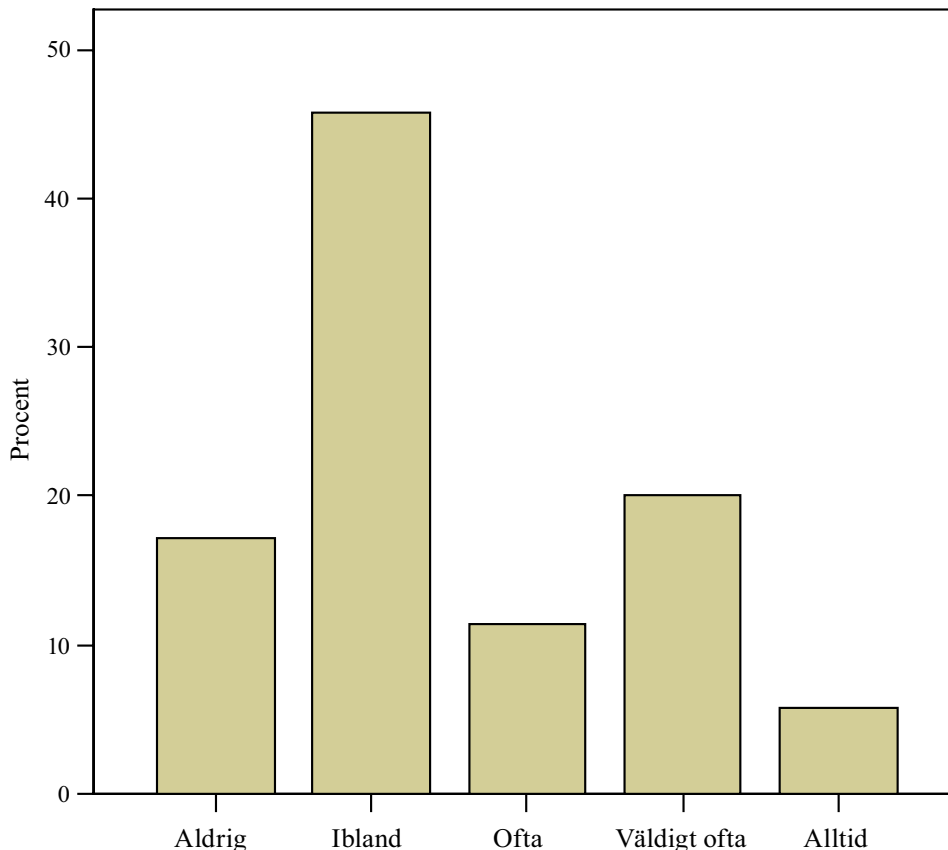

Diagram 5

Här ovan kan man se att det är väldigt stor procent av rökarna som har funderat på att sluta röka. Då kan man ställa sig frågan; Varför börjar människor röka? Som tidigare tagits upp i arbetet börjar främst tonåringar att röka av anledningar som exempelvis gruppträck från kompisar och liknande. De vill känna att de är "en i gänget" och så vidare. Vad har då samhället för kontrollfunktion när det gäller att inte människor ska börja röka? Enligt Kristina Pellmer och Bengt Wrammer (1997) i boken "Tobaksbruk" tar de upp samband mellan pris och tobaksbruk och att det skulle vara en bidragande faktor att ungdomar inte börjar röka och att förbjuda tobaksreklam samt reglera tobaksrökning på offentliga platser. För att få större effekt av arbetet för att motverka tobaksbruk måste hela samhället engageras genom lagstiftning, massmedia, skolan, föreningslivet och genom att vuxna slutar röka (Pellmar, Wrammer. 1997).

Ur ett historiskt perspektiv har den svenska lagstiftningen kommit relativt långt med att förbjuda rökning på offentliga platser. Successivt har det skett förändringar i takt med ökad förståelse för riskerna med rökning. Numera tillåts man inte röka på skolor, sjukhus, på kollektivtrafik, biografier, teatrar och andra offentliga ställen. Med detta i bakhuvudet kan man säga att vårt samhälle håller på att utvecklas i en riktning som gör att vi håller på att bli mer medvetna om hur vi vill leva våra liv. Med hjälp av tobaksforskningens framsteg har allmänheten börjat inse farorna och därmed börjat värna om varandra samt hjälpa till att bli ett friskare Sverige.

Om man blickar tillbaka tio år i tiden då det var vanligare att människor rökte inomhus, kan man se klara samband med ökad medvetenhet hos befolkningen. Andra offentliga ställen där det tidigare har tillåtits rökning och som i dagsläget är rökfria, ser människor idag som en självklarhet med rökfritt. Detta tyder på att inställningen till rökning på krogar också kommer att förändras allt mer med tiden. Det tar lite tid att vänja sig vid eller acceptera en omställning. Förhoppningen är att rökstoppet kommer att leda till att fler slutar att röka och att ett mindre antal människor börjar röka. Hur det går med detta kan inte denna undersökning ge några svar på, men åtminstone i övergångsskedet fokuseras rökningens funktion och konsekvenser i hög grad och rökningens symbolvärde kan eventuellt minska. Om detta är det dock svårt att ha någon bestämd mening. Motsatsen kan också ske. För att få vara med i gänget som går ut och röker börjar man själv röka.

Röker du inomhus hemma?

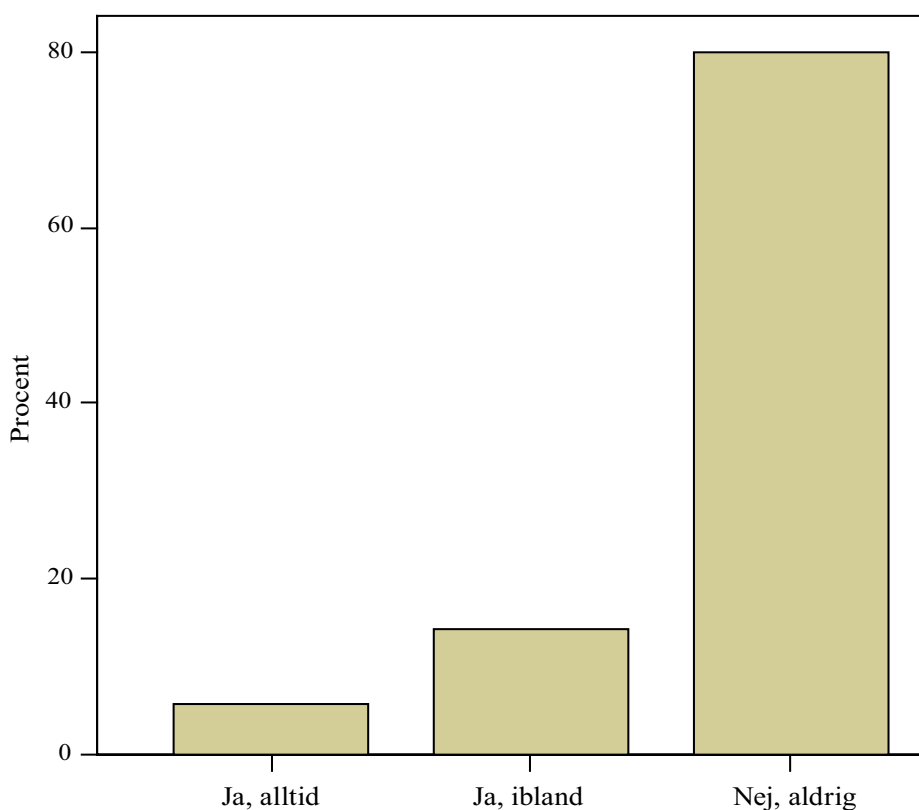

Diagram 6

I diagram 6 ser man att allt fler har tagit efter trenden att inte röka inomhus. Ett fåtal individer röker inne och då är det troligt att de flesta röker under köksfläkten. Det är inget som framkommer ur denna undersökning men, det vi vet är att allt fler inte vill vistas i rökiga miljöer och det gäller inte enbart i sina hem utan även på sina arbetsplatser och nu även ute på krogen.

9.2 Presentation av intervjuerna samt analys

Jag har valt att lägga upp redovisning och analys kring de teman som framstått som viktiga i intervjuerna.

Fyra intervjuer har utförts på två olika krogar i Karlshamn, två unga kvinnor, Tove och Hanna är verksamma på den ena krogen och två unga män, Noel och Lasse på den andra. Tove och Lasse är rökare medan Noel och Hanna är ickerökare. Informanternas namn är fingerade.

9.3 Rökfri miljö – en process

De fyra intervjupersonerna blev tillfrågade om vad de tycker om det nya rökförbudet som ska införas på samtliga krogar. I stort, ur hälso- och trivsel synpunkt var de positiva men det finns invändningar som gäller favören att få ta en ”cigg” till kaffet etc. och viss tveksamhet till vad det kan leda till ur besökssynpunkt:

Tove: ”Jag tycker det är positivt. Det kommer förmodligen bli lite jobbigt! Man kanske kommer att tänka att det är bra för då kan jag sluta innan dess, men det är väl förmodligen inte så lätt. Jag tror att det kommer bli bra både för personal och för de som inte röker och förhoppningsvis för rökare också. Då menar jag att rökare kanske kommer att röka mindre. Om man blir tvungen att flytta på sig för att gå och röka, då tror jag automatiskt att man skippar ett par cigaretter och förhoppningsvis blir det väl att man kan dra ner på det mycket mer, för att sluta helt. Sedan blir det fräschare miljö och det är ju skadligt! Det är ju bevisat så det är positivt tycker jag. Även om det blir jobbigt i början.”

Hanna: ”Man kan inte säga att det kommer att bli mycket bra förrän man vet hur det går. Det kanske blir kaos när alla ska gå ut på gatan och röka. Sedan kan man undra hur mycket gäster som hoppar över kaffe och dessert för att de är så röksugna och måste gå ut. De kanske rent av går hem! Men givetvis för hälsa, stämning och trivsamhet för alla, då är det jättebra med införandet.”

Noel: ”Jag tycker att det både är rätt och fel! Jag tycker att det känns rätt att sitta och äta i en rökfri miljö, men anser att det är trevligt att röka en cigarr till kaffet och cognacen. Förbjuder man det helt försvinner den där lilla extra avrundningen på måltiden som är så trevlig och det tycker jag är negativt. Skulle det däremot finnas speciella rökrum eller cigarrum så är det helt okej. Men att sitta och äta i en rökig miljö, det tycker jag är hemskt. Sedan tycker jag att det är himla skönt och komma hem och inte lukta rök. I och med att jag inte röker själv, tycker jag bara det är skönt att slippa rök.”

Dessa citat ovan visar på en positiv inställning till införandet av rökstopp på krogar, samtidigt som man kan urskilja vissa tvetydiga inställningar. Exempelvis att det kommer bli jobbigt och att det till viss del finns en osäkerhet om gästerna kommer att stanna kvar lika länge i lokalen. Detta äventyrar givetvis deras arbeten på ett sätt som gör att de inte vet hur de ska svara, eftersom ingen i förväg kan veta hur det kommer att bli. Även om attityderna skiljer sig något åt, visar det ändå att de i själva verket är relativt hälsomedvetna. De säger att de tycker att det ska bli skönt att slippa rök och att miljön kommer att bli fräschare och trivseln kommer att öka.

Informanterna fick också frågan om vad de ansåg om att behöva gå ut utomhus och röka. De påpekade att det i vissa situationer kan uppfattas negativt att inte få röka inne på restaurangen, men de såg också fördelar som uppvägde det negativa. Till det negativa som de tog fram hör ”kallt att stå ute på vintern” risk för bråk och nackdelen med att inte kunna ta ”en cigg” till vinet. Positivt är trevligare miljö och att man röker mindre:

”Nej, det kan vara lite kallt på vintern kanske. Annars ser jag inga hinder i det. Kan bli lite bråk utanför och så. Det som är bra är att jag röker mindre nu, mycket mindre rent av.”

”Ja, absolut! Som sagt det kommer ju att bli jobbigt och tråkigt i början, när man är van vid att få sitta där nere och dricka ett glas vin och få tända sin cigg. Det hör ju till lite, men det blir väl en omställning som man får ta.”

Som vi kan utläsa av citaten har informanterna byggt upp en föreställningsvärld om hur de själva vill att sina liv ska se ut. En kontinuerlig förändring sker när människor tvingas förändra föreställningsvärlden och som i det sistnämnda fallet inte längre få möjlighet att röka samtidigt som man dricker ett glas vin. Den sociala delen av rökningen är viktig för intervjupersonerna. Rökningen blir ett verktyg att uppnå en avslappnad social situation. Att inte få röka inomhus kan ses som ett dilemma, men ”det blir väl en omställning man får ta” svarade en av intervjupersonerna.

9.4 Rökförbudet ur hälsosynpunkt på kort och lång sikt

På restaurang Ågatan 12 försöker arbetsgivarna att måna om sin personals hälsa. De har bland annat byggt ut en rökruta, detta för att ingen ska röka i diskrum, omklädningsrum, kontor och hela den bakre regionen där de tidigare har fått röka. Att ständigt vistas i tobaksrök blev en dålig ovana som förändrades när de fick höra om det framtida förbudet och istället för att invänta det slutgiltiga rökstoppet, beslöt sig krögarna att införa det tidigare i den omfattning de ansåg lämplig för tillfället. Här nedan yttrar sig en ur personalen om detta:

”Ja, det har blivit bättre. Numer måste vi gå ut och röka på bakgården, för att inte behöva vistas i rökig miljö i den bakre regionen som vi tidigare fick stå ut med. Det är ju positivt.”

Ur citatet ovan ser man hur intervjupersonen har intagit en ny roll, detta vad Mead uttrycker som ”taking the role of others” eller svensk översättning, rollövertagande. Intervjupersonen har tagit till sig sin chefs restriktioner om att rökning undanbedes inomhus och har därmed förstått budskapet om att det är bättre att gå ut utomhus och röka, detta för sin egen hälsas skull. Chefen ansåg att det skulle gynna personalen om de gick ut och rökte. Den anställde föreställde sig hur chefen tänkte och kände, trots invändningar från första början.

Genom att känna sig mer vuxen röker eller snusar ungdomar, även kamrattryck och känslan att höra ihop är stort. När ungdomar röker i en grupp känner de en säkerhet, för de vill göra likadant som sina kompisar, ingen vill vara udda eller sticka ut. I den åldern är det viktigt att vara som alla andra. Symbolhandlingen är ett steg i identitetsbyggandet. Nu när tiderna håller på att förändras och att kroppens tid mer eller mindre är aktuellt i många avseenden kan man fråga sig om det kommer att bli

ringar på vattnet och rökningen kommer att avta. Informanterna har i egna ord berättat om varför de började röka eller tror varför vissa gjorde det. I dessa skildringar poängteras intryck från kompisar och behovet av att vara en i gänget:

Hanna 25 år: *"Jag tror fortfarande att det beror lite på att hur man var när man var yngre! De som var duktiga i skolan och pluggade, de gick inte ut i rökrutan och ställde sig för att vara häftiga. De har jobb idag, fina jobb och de röker inte. Men de som var i gänget och var häftiga och stod i rökrutan, de är lågutbildade idag. När jag själv gjorde det, gjorde jag det mest för att vara en i gänget".*

Tove 23 år: *"Ja, det var dumt! Jag tänkte jättemycket att jag aldrig skulle börja röka när jag var liten. Det tyckte jag var jätteäckligt. Det fattade jag bara inte hur man kunde göra. Men det blev så, vi gick på högstadiet och vi började gå på fester och då rökte alla oftast på de festerna och då ville man ju prova, det var ju bara så. Det började ju med att vi smygrökte lite, det var ju roligt ju. Sen var vi ute och gick och då rökte man lite och sen blev det mer och mer".*

Lasse 20 år: *"Jag tror att tjejer är mer måna om sina kompisar när de börjar röka, att de styrs mer av gruppträck och liknande."*

Informanternas beskrivningar stöds av Carlén och Dahlkwists teorier. De anser att kamrattrycket är stort och flickor i allmänhet har lättare att bli påverkade av detta. De har också ett större behov av närhet och intimitet än vad pojkar har, på så sätt att de är mer relationsinriktade och oftare vill känna att de passar in (i Friberg och Jonsson, 1999). Det går även att ur ett interaktionistiskt perspektiv fundera över ett rökförbuds effekter. Med interaktionistiskt perspektiv menas hur ens egen identitet, jaguppfattning och medvetande omskapas i samspel med andra. En persons åsikter och attityder kan ur ett interaktionistiskt perspektiv påverkas av vad övriga gruppmedlemmar tycker och tänker. Om någon i gruppen starkt argumenterar för cigaretternas farlighet, kan detta projiceras till de andra, vilket gör att de också ändrar sina tankar och istället väljer att inte börja röka. Regeringspropositionens mål för folkhälsan är att till år 2014, halvera att ungdomar under 18 år börjar röka eller snusa och en viktig fråga är vad ett rökförbud på restauranger kan ha för effekter i detta sammanhang.

Rökförbudet signalerar rökningens negativa effekter. Hur påverkas de ungdomar som är i riskzonen för att börja röka av dessa signaler? De blir inte insläppta på restauranger förrän de har uppnått en relativt mogen ålder. Påverkas de då överhuvudtaget eller sprider förbudet ringar på vattnet och påverkar även dem som i praktiken inte berörs av förbudet? Tove anser att cigarettintaget rent generellt kommer att minska i och med införandet:

Tove: *"Det kommer att bli bra för personal och övriga gäster som utsätts för passiv rökning. Förhoppningsvis för rökare också, att rökare kommer röka mindre. Om man måste förflytta sig när man ska röka blir det nog automatiskt att man skippar ett par cigaretter. Det blir väl att man drar ner på det mycket mer, för att sedan sluta helt."*

I dagsläget ser sig rökning som en social handling där man lätt påverkas av andras agerande. Om personer i ens närhet röker blir det lätt till att man själv röker. Även om man röker lite i vanliga fall, blir det lätt att man dras med och röker mer än vanligt om man umgås med dem som röker mer

kontinuerligt. Det kan hända att rökning blir mer situationsbunden för ”feströkarna” när man går ut på pubar och barer och röker, för där anses det vara mer socialt accepterat att röka. Denna sociala handling som rökning faktiskt är, påverkar även hela den sociala situationen som exempelvis medför att kommunicera med andra människor. Rökningen blir för många, ett sätt att närma sig andra individer och interagera med andra. Här nedan kommenterar Tove och Hanna sina arbetssituationer och Tove poängterar att rökning och alkohol hör ihop, att det hör till när hon går ut på puben som gäst. Däremot beskriver hon sin arbetssituation som besvärande på grund av att det svider i ögonen.

Tove: *”Ibland när det är mycket folk och trots att jag röker själv kan jag känna att det svider i ögonen. I nattklubben märker jag jättestor skillnad. Man känner direkt om någon tänder en cigarett. Det är såå stor skillnad! Däremot när jag är på puben som gäst och dricker ett glas vin då vill jag gärna ha en cigarett. Det hör liksom till, men det blir väl en omställning som man får ta.”*

Hanna: *”Jag jobbar mest nere i puben, men jag tar gärna mig en liten avstickare till nattklubben. Det är skönt att gå upp där och andas. Friskt på något sätt! Inte den där tjocka luften.”*

Med rökförbudets införande kommer Hanna och Tove och andra restauranganställda att få en hälsosammare arbetsplats. Tove uttryckte att hon gärna ville ha en cigarett när hon dricker ett glas vin, men hon säger också att det är en omställning som man säkert vänjer sig vid. Att sitta i en grupp och dricka ett glas vin och röka cigaretter, är troligen för Tove en viktig del i hennes sociala liv. Ur intervjun med henne framkom det att även många av hennes vänner röker, och rökningen kan vara ett gemensamt intresse för denna grupp som förstärker det homogena för dem. Detta är vad Bourdieu kallar för att ha ett gemensamt grundhabitus.

Vid rökstoppet kommer även astmatiker att kunna gå ut på restaurang, vilket de kanske inte tidigare har haft möjlighet till på grund av den rökiga miljön. Astmatikernas fritid måste värdesättas lika mycket som alla andras fritid. De ska också kunna ha möjlighet att ta en öl efter arbetet tillsammans med sina arbetskollegor.

9.5 Fritidsvanor och inställning till kropp, träning & hälsa

Krogen kan ses som en miljö dit man går för att umgås med vänner eller rent av att som rekreation för kropp och själ. Denna fritidsmiljö förknippas idag med alkohol och tobak, men trivs egentligen människor med rökig miljö? De flesta röker inte inomhus hemma. Vad är då skillnaden med hemmet som samlingsplats respektive att träffas ute på offentlig lokal?

Intervjupersonernas inställning till rökning skiljer sig inte från det svenska idealet om att sköta om sina kroppar. De är medvetna om farorna med tobaksrök och de går till gym för att vara sunda. Men den lilla extra förgyllningen på tillvaron som rökning innebär för vissa, strider mot deras inställning till ett sunt leverne. De försöker kompensera detta osunda leverne med att samtidigt gå på gym. Ingen av intervjupersonerna har något att invända mot förslaget att införa en lag om rökförbud på restauranger. Ur intervjuresultaten har det dock gått att utläsa en tvetydighet till rökning. Informanterna vill att det ska vara rökfritt på sina arbetsplatser, men de vill också att rökning till viss del ska vara tillåtet. Detta för att de själva ska kunna gå ut på pub och umgås med ett glas vin och cigaretter. Personalen vill

att det ska vara rökfritt på grund av att de är medvetna om sina kroppar och sin hälsa, men ingen har velat ta tag i problemet och fört det vidare på grund av följderna eller konsekvenserna som detta kan innebära. Följderna skulle kunna bli att färre människor går ut på restaurang, vilket skulle innebära att de blev av med sina arbeten. Samtidigt som det till viss del skulle kunna inkräkta på deras livsstil. Krögarna å sin sida är istället rädda att de inte ska kunna fortsätta driva sina företag framåt utan att förlora gäster. Många inom restaurangbranschen är själva rökare och när de är lediga vill de kunna umgås på ett sätt på sin fritid som de har gjort tidigare, trots den rökiga miljön. När nu förslaget om en framtida rökfri restaurang och pubmiljö blivit klart, förefaller det dock inte vara många som motsäger sig detta ”bud ovanifrån”.

Alla intervjupersonerna var på något sätt medvetna om sin egen hälsa, de motionerade eller ägnade sig åt andra aktiviteter för att hålla igång. Flera av dem var aktiva som unga. Lasse var mycket aktiv när han var yngre. Han spelade mycket handboll och höll på mycket med kampsport. Lasse menar att det var hans bror och familj i övrigt som fick honom att bli intresserad av dessa sporter. Även Hanna tränade mycket som ung och på frågan vem som fick henne att börja träna svarade hon att det var hon själv som ville det. Föräldrarna puschade inte henne, det var tränare som fick henne att förstå att hon hade anlag och talang. Tove säger att hon alltid tränat och att ”det var något naturligt”.

Tove: *”Ja, jag har alltid tränat. Som liten gick jag på gymnastik och ridit har jag alltid gjort, fram till för ett par år sedan. Då fanns det inte riktigt med tid. Då fanns det så mycket annat som jag ville göra. Kompisar och så, ja, det blev helt enkelt ett helt annat liv.”*

Tove: *”Nej, det har alltid vara ganska naturligt. Vi har alltid varit ute och lekt väldigt mycket. Sedan vet jag inte hur det kom sig att jag började på gymnastiken, men det var kanske mamma och dem som tog med syrran och mig. Sedan var det vi själva som ville börja rida. Men mamma och pappa, de tyckte att vi skulle spela golf, men det var inte aktuellt. Vi valde hästarna istället. Mamma och pappa de gillar att vara ute mycket så vi var ute och rörde på oss mycket. Det var ganska naturligt. Det föll sig naturligt i och med vårt intresse för hästarna och så. Det var alltså ingen direkt som ville att vi skulle träna, utan det var helt naturligt bara.”*

De har nu, i en annan ålder och i annan situation och med andra motiv, tagit upp sin träning igen. De motiv som framkommer i intervjuerna är att det är skönt, behov av frisk luft, hålla vikten, behov av att röra på sig, själslig avkoppling:

Tove: Men jag har börjat träna nu igen lite smått, styrketräning med Hanna. Det är skönt!”

Hanna: *”Jag har börjat träna lite nu. När man är i denna miljö hela tiden behöver man mycket luft. Det är lite medicin för lungorna att gå ut och gå en runda. Fast mest tänker jag nog att jag gör det för vikten, men det är klart det är en bonus för lungorna.”*

Noel: *”Jag har börjat gymna lite grann. Sedan spelar jag lite golf. Det är väl det jag gör för att röra på mig. Sedan har jag flygningen, men det är mest själsligt och inte så kroppsligt. Så det är gym och golf jag gör kan man säga.”*

Lasse: ”Jag spelar lite golf. Sedan går jag till jobbet ibland och det är väl två kilometer eller något. Sedan springer jag väl någon gång.”

Ur dessa citat kan man urskilja ett vagt intresse för sportsliga aktiviteter. De är inte några sportatleter som utövar sport regelbundet, utan det är mer en sporadisk träning som utgör deras vardag. Kan detta ha att göra med att de tillhör ungefär samma klass, där sport och fritid inte är en naturlig del i deras liv? Utan istället värdesätter sin livsstil, vilket för många innebär oregelbundna arbetstider och mycket umgänge med andra restaurangarbetare som på sin fritid träffas på puben och dricker vin och röker.

Som liten är det många som idrottar och ägnar sig åt många olika aktiviteter på sin fritid, men någonting händer när man kommer upp i tonåren. Flickorna är ofta mer relationsinriktade än pojkarna. Flickorna ”svärmar” för pojkarna, medan pojkarna utövar sport i högre grad. Ulf Blomdahl, fritidsforskare, skriver om detta i SOU, *Fritid i förändring*.

Påverkan utifrån styr många barn i tidig ålder, antingen blir de sportsliga eller inte, betydelsefullt är om det finns någon eller något i omgivningen som väcker eller fångar upp barnets intresse för att träna. George Herbert Meads teori stöder detta. Begreppen ”den signifikanta andra” och ”den generaliserande andre” är begrepp som är användbara när man ser intervjupersonernas svar på vem eller vilka som fick dem att börja träna. I Toves fall, när hon säger att det kom som en naturlig del av hennes liv, har den signifikanta andra en mycket stor betydelse, som hon inte själv är medveten om. Hästarna var en del av hennes liv och intresset har troligtvis väckts av att föräldrarna alltid har haft hästar. Därför är föräldrarna och systemen ”den signifikanta andra” i Toves liv och de som har väckt intresset för henne. Likaså var det de signifikanta andra som fick Lasse att börja spela handboll och ägna sig åt kampsporter. Hanna påverkades också av de signifikanta andra, även om hon till viss del insåg själv att hon ville träna. Antingen var det kompisar som fick henne att bli intresserad, eller som hon själv uttryckte det, tränarna. Dessa andra, tränare eller kompisar, oavsett är dessa ”den signifikanta andra”. ”Den generaliserande andre” däremot, är det organiserande samhället eller den sociala grupp som utvecklar ett eget jag tillsammans med I eller subjektjaget. Exempelvis när Lasse spelar handboll, då känner han att han tillhör gruppen, han känner sig speciell och känner sig bekräftad och har en jagidentitet. På liknande sätt kan man dra paralleller till intresset för rökning som kommer i tidig ålder. Självklart är det inte, med vissa undantag ”den signifikanta andra” som gör att barnen börjar röka, utan istället är det oftast kamrattryck som styr om man börjar röka. För att känna att man passar in i gruppen och inte vågar ”vara mesig”, vilket man säkert lätt kan framställas som av kamraterna i gruppen om man inte gör som de ”tuffa”, är det lätt att börja röka som de andra. För att få uppleva samhörighetskänslan i gruppen kanske man börjar röka endast för att bli accepterad av de andra. Frågan är då vad då vad den generella attityden eller samhällets attityd till rökning är och vilken betydelse den har i detta sammanhang. Det kan inte denna uppsats besvara men ungdomarna lever inte i ett vakuum och föräldrars, andra vuxnas och samhällets förhållningssätt till rökning kan, sett i ett interaktionistiskt perspektiv, inte vara betydelselöst.

10 Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats har varit att ur ett sociologiskt perspektiv studera och analysera framväxten av och attityderna till rökförbud i krogmiljöer och se vad ett eventuellt förbud skulle kunna betyda för människors fritidsvanor. Målen som folkhälsoinstitutet har är att både gäster och restauranganställda i dagsläget besväras av tobaksrök och därmed vill satsa på en rökfri generation. I dessa motiv poängteras det således att det kommer att bli trevligare att gå på restaurang och att ur ett långsiktigt perspektiv förväntas folkhälsan förbättras för denna utsatta grupp människor som arbetar eller vistas i rökiga miljöer. Hur väl de angivna motiven överensstämmer med allmänhetens syn samt de restauranganställdas krav på restaurangen som arbetsplats, har i denna undersökning visat sig vara mycket positiva, både bland ickerökare och bland rökare.

Uppsatsens upplägg har rört tre plan, dels har jag med hjälp av officiella dokument, historiska perspektiv och tidigare forskning kunnat redovisa både den allmänna och specifika synen på rökning och dess konsekvenser. Med hjälp av en enkätstudie har jag kunnat urskilja allmänhetens inställning till rökning och rökförbudet. Slutligen har jag med hjälp av intervjuer tagit restaurangpersonalens versioner och inställningar. Frågor som jag har ställt har handlat om vad som skulle kunna ligga till grund för genomförandet av det kommande rökförbudet och vad människor har för inställning och attityd till detta. Jag har även tagit upp om rökare och ickerökare har samma syn eller om den skiljer sig åt. En annan väsentlig del som jag har tagit upp har varit vad krogpersonalen själva anser om rökförbudet.

Attityden och ställningstagandet har kommunicerats och vuxit fram på olika sätt på dessa nivåer. *Regeringen* har som mål att driva på frågor som rör folkhälsan. De vill satsa på en rökfri generation och halvera att ungdomar under 18 år börjar och röka, halveringens mål har de satt till år 2014. De vill även att ur folkhälsosynpunkt minska skillnaderna mellan olika grupper i samhället. Det som går att utläsa av det som framkommit från resultaten är att många är mycket positiva till införandet, men av vissa anledningar inte riktigt redo att själva ta tag i problemet som rökfri miljö innebär för många människor. Jag kommer att förklara mer utförligt här nedan vad restaurangägarna, gästerna och personalen har för argument.

Restaurangägarna är oroliga att de ska förlora gäster, vilket skulle innebära nedskärningar i första hand bland personalen. Syftet med införandet från regeringens sida handlar om att se till att ingen på sin arbetsplats ofrivilligt ska drabbas av tobaksrök. Blir det färre som går ut på restaurang/bar/pub på grund av införandet blir beslutet en motsatt effekt som drabbar hårt, både personal och krogägarna själva. Redan nu har det till viss del införts rökförbud bland personalen på de båda krogarna som detta arbete berör. Detta för att försöka vänja personalen vid rökstoppet som kommer att träda i kraft samt för att till viss del se till personalens hälsa. Det som verkar positivt är att allmänheten i Karlshamn verkar stötta detta beslut om rökfritt i krogmiljöer och krogägarna kan troligen vänta sig en ljus framtid gällande rökstoppet.

Gästerna, både rökare och ickerökare var direkt eller indirekt mycket positiva till införandet av rökförbudet, väldigt få ansåg att det var negativt. Målet som folkhälsoinstitutet har om att jämna ut skillnader mellan olika grupper i samhället kan få den inverkan av rökstoppet som kommer att träda

i kraft 1 juni. Tanken med rökstoppet är att fler slutar och då måste det vara något som exempelvis homogenitetskänslan som försvagas som gör att allt fler rökare får motivationen till att sluta röka. Till en början kommer troligtvis rökarna att känna sig missgynnade, men med tiden vänjer sig säkert de flesta och uppskattar att lagen har gjort så att vissa har kunnat sluta. Enkätresultaten visade goda marginaler på att rökarna ville sluta röka, det var en väldigt liten procent av rökarna som aldrig funderade på att sluta. Med hjälp på traven som rökförbudet för med sig, kan detta bli en knuff i rätt riktning mot en hälsosammare livsstil för rökarna, men även för de som utsätts för passiv rökning och då främst restaurangpersonalen.

De som rökte av *krogpersonalen* menar att det finns en positiv del med rökningen. Det är den sociala fördel i egenskap av rökare som intervjupersonerna erfar. Genom sin rökning kan de interagera med andra, möta människor på ett naturligt och avslappnat sätt. Cigaretten används som ett verktyg i interaktion med andra, samtidigt som det kan ses som en symbolhandling. Intervjupersonerna tycker att det är positivt att det ska införas en lag, men de är samtidigt lite rädda för vad som kommer hända, konsekvenserna av det hela. De är rädda för att gästerna ska svika restaurangerna och att de själva ska bli utan arbeten, samtidigt som de tycker att det känns positivt att det ska bli rökfritt på grund av att det kommer att kännas mycket fräschare. Däremot är rökarna lite rädda för att för egen del, på sin egen fritid, förlora den homogenitetskänsla som de har med sina vänner inom restaurangbranschen. Det gemensamma grundhabitus som rökarna har i dagsläget, kommer antingen försvagas av att de inte får röka på offentlig plats, eller också förstärks den genom att de är en grupp människor med samma intresse, nämligen att inte få röka på offentlig lokal. Istället måste rökarna gå ut utomhus och röka tillsammans, eller kanske de beslutar sig för att gemensamt sluta röka och då kan deras grundhabitus förstärkas av det.

Ur de fyra intervjuerna som utförts går det att urskilja att samtliga kommer från samma socioekonomiska bakgrund, med samma typ av inställning till rökning. De tyckte att rökning var ”äckligt”, även de två som röker idag. Det var egentligen enbart en av fyra som inte har för avsikt att sluta röka inom någon snar framtid, medan den andra rökaren inte såg sig själv som rökare i framtiden. Det är Tove som röker och inte ser sig själv som rökare i framtiden. Från enkätresultaten visade det att majoriteten av informanterna hade utbildning som motsvarade treårigt gymnasium och att det var främst flickor som rökte. Detta stöder teorin om att flickor har lättare att börja röka än pojkar. På grund av att de har ett större behov av att hitta sin identitet, vilket de gör genom att få bekräftelse och det får dem om de tillåter sig själva att vara en i gänget. Det kan vara på gott och ont beroende på vilket sällskap man som ung hamnar i. Man dras oftast till kompisar som är likasinnade och med samma typ av intressen som en själv.

Intervjuresultaten gav även positiva resultat till att de själva insåg vikten av att träna och hålla igång. De tränade inte mycket, men var medvetna om hur viktigt det är med motion. De uppgav att de precis hade börjat träna, vilket är mycket positivt. Särskilt med tanke på vilken miljö de arbetar i, är det särskilt bra att de är ute i friska luften mycket, det för att kompensera den annars rökiga miljön som de befinner sig i.

På den rökfria restaurangen Just Dé tillfrågades ägaren hur gästerna ställde sig till att det var rökfritt. I början menade ägaren att det hade varit en del gäster som svor på att de aldrig skulle sätta sin fot där igen, men det gjorde de och idag är det aldrig någon som ifrågasätter förbudet. Personalen tycker också det är mycket bra med att det är rökfritt, varpå de menar att de röker mycket mindre än vad de skulle ha gjort om det hade varit rökning tillåtet. Personalen som röker måste gå ut och röka och när de kommer tillbaka in efter att ha rökt, känner de själva hur mycket de luktar och tycker att det är rätt otrevligt att gå ut till gäster efter det.

Över tid har vi kunnat se hur rökningens spridning har minskat, troligtvis kommer det aldrig elimineras helt, men en reducering av rökningen är en förhoppning som många ändå har. Människor börjar bli mer medvetna om farorna med tobaksrökningens effekter och allt fler tar efter trenden genom att fimpa cigaretten och leva mer sunt och börja träna.

Ur ett interaktionistiskt perspektiv ligger förhoppningen om en rökfri generation inom en inte allt för avlägsen framtid på restauranger och barer. Med tiden kommer många rökare vänja sig vid rökstoppet och deras tankebanor förändras. Till en början blir det en omställning som förhoppningsvis leder till ett minskat cigarettintag.

Referenser

- Backman, J. (1998).
Rapporter och uppsatser. Lund: Studentlitteratur
- Berg, L-E. (1998).
Den sociala människan: om den symboliska interaktionismen. (red) Månson, P. *Moderna samhällsteorier, traditioner, riktningar och teoretiker*.
Stockholm: Raben Prisma
- Blomdahl U, (1996).
SOU, Fritid i förändring.
- Bourdieu, P. (1991).
"Distinktionen. Det sociala rummet och dess omvandlingar" i *Kultursociologiska texter*. Övers Barbro Berg, Donald Broady, Mikael Palme. Lund: Studentlitteratur
- Broady, D. (1997).
Sociologi och epistemologi. Stockholm: HLS förlag
- Brändefors J-O, Lundberg U, Oscarsson V. (1991)
Vår sociala situation. Lund: Studentlitteratur
- Carlén, K. Dahlkwist. (2001).
Nya Friskvågen. Uppsala: X-O Graf Tryckeri, Uppsala
- Edling C, Nordberg G och Nordberg M. (2000).
Hälsa och miljö. Lund Studentlitteratur
- Friberg, S. Jonsson, M-L. (1999).
Fritidskunskap. Kristianstad: Kristianstads boktryckeri AB
- Gilljam H, Post A. (2003).
Tackla tobak. Lund: Studentlitteratur
- Haglund B, Rosén M. (1997).
Tobaken – folkhälsans största fiende? Stockholm: Regeringskansliets offsetcentral
- Haglund Bo J A, Svanström L. (1992).
Folkhälsovetenskap. Lund: Studentlitteratur
- Holme, I-M. Solvang, B-K. (1997).
Forskningsmetodik. Lund: Studentlitteratur
- Hultgren S. (2002).
Folkhälsokunskap. Elanders Gummessons
- Lindskog, B-I, (red.). (1990).
Företagshälsovård. Lund: Studentlitteratur
- Mead, G H. (1976).
Medvetandet, jaget och samhället. Lund: Studentlitteratur
- Pellmer, K. Wrammer, B. (1997).
Tobaksbruk. Lund: Studentlitteratur
- Rydqvist, L-G. Winroth, J. (2002).
Idrott, friskvård, hälsa & hälsopromotion. Farsta: Elanders Skogs Grafiska
- Tengvald, K (1988) Samhället och folkhälsan, i Ulf Himmelstrand och Göran Svensson
(red) *Sverige – vardag och struktur*. Stockholm: Nordstedts.
- Trost, J. Levin, I. (1996).
Att förstå vardagen; med ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv. Lund: Studentlitteratur

Webbadresser

- www.DN.se den 7 april
- www.tobaksfakta.org
- www.sfi.se (Statens folkhälsoinstitut)
- www.fhi.se/templates/Page_____768.aspx (Statens folkhälsoinstitut)
- www.info.ki.se/article_se.html?ID=2974.
- www.social.regeringen.se/sb/d/108/a/1259.
- www.fhi.se/templates/Page_____768.aspx

Enkätundersökning

Kryssa endast i ett svarsalternativ per fråga! Markera i rutorna med X

1. Kön

Man	☐	1
Kvinna	☐	2

2. Ålder

18-28	☐	1
29-39	☐	2
40-51	☐	3
52-	☐	4

3. Civilstånd

Ensamstående utan barn	☐	1
Ensamstående med barn	☐	2
Gift/sambo utan barn	☐	3
Gift/sambo med barn	☐	4

4. Vilken är din högsta utbildning? Markera det alternativ som bäst motsvarar den högsta utbildning du genomgått. Kryssa för endast ett alternativ).

Grundskola	☐	1
2-årigt gymnasium	☐	2
3-årigt gymnasium	☐	3
Examen från universitet eller högskola	☐	4

5. Vilket yrke har du? (Om du är sjukskriven, arbetslös eller pensionär uppge gärna det!)

6. Vad gör du på din fritid?

Kryssa för de TRE alternativ som du anser överensstämmer mest vad du gör på din fritid.

Jag deltar i kvällskurser / studiecirklar / utbildning	☐	1
Jag motionerar / tränar	☐	2
Jag utövar friluftaktiviteter	☐	3
Jag umgås med familj / vänner	☐	4
Nöje / Kultur	☐	5
Tittar på TV	☐	6
Går på krogen	☐	7
Annat	☐	8

7. Röker du?

Ja	☐	1
Nej	☐	2
Ibland	☐	3

Om du svarade nej på förra frågan kan du gå direkt till fråga 13

8. Hur länge har du rökt?

Mindre än ett år	☐	1
Mellan ett och fem år	☐	2
Mellan Fem och tio år	☐	3
Mellan tio och tjugo år	☐	4
Tjugo år och längre	☐	5

9. Hur många cigaretter röker du per dag?

Mindre än tio	☐	1
Mellan tio och tjugo	☐	2
Mellan tjugo och trettio	☐	3
Mellan trettio och fyrtio	☐	4
Fler än fyrtio	☐	5

10. Har du någon gång funderat på att sluta röka?

Aldrig	☐	1
Ibland	☐	2
Ofta	☐	3
Väldigt ofta	☐	4
Alltid	☐	5

11. Den nya lagen om rökfria krogmiljöer kommer att påverka mig på ett sätt som gör att jag kommer att sluta röka

Instämmer helt	☐	1
Instämmer delvis	☐	2
Instämmer inte alls	☐	3

12. Röker du inomhus hemma?

Ja, alltid	☐	1
Ja, ibland	☐	2
Nej, aldrig	☐	3

13. Är det tillåtet att röka på din arbetsplats?

Ja	☐	1
Ja, i röktrum	☐	2
Nej	☐	3
Jag arbetar utomhus	☐	4
Annat	☐	5

14. I juni 2005 träder nya lagen ikraft om rökfria krogmiljöer. Vad anser du om detta?

Mycket bra	☐	1
Bra	☐	2
Varken bra eller dåligt	☐	3
Dåligt	☐	4
Mycket dåligt	☐	5

Motivera gärna ditt svar

15. Vilket är Ditt största huvudargument till rökförbud på krogar?

Är du för eller emot? (Markera endast ett alternativ som passar dig bäst)

Personalens hälsa	☐	1
Trevligare med rökfri miljö	☐	2
Även de som inte tål rök ska kunna gå på restaurang	☐	3
Egen hälsa	☐	4
Färre går ut	☐	5
Umgängeslivet förändras negativt	☐	6
Annat alternativ	☐	7

Om du svarade annat alternativ uppge gärna vad: _____

16. Kände du till att det ska införas en lag om rökfria krogmiljöer?

Ja	☐	1
Nej	☐	2

Om du svarade ja på fråga 16 svara på fråga 17, annars gå till fråga 18.

17. Var har ni diskuterat detta om rökfria krogmiljöer?

Hemma	☐	1
Med vänner	☐	2
På arbetsplatsen	☐	3
På fritidsverksamheten	☐	4
Annat alternativ	☐	5

Om du svarade annat alternativ uppge gärna vad: _____

18. Är rökning på offentliga platser viktigt för det sociala livets skull?

Ja, mycket	☐	1
Ja, men bara måttligt	☐	2
Varken ja eller nej	☐	3
Nej, inte särskilt	☐	4
Nej, verkligen inte	☐	5

19. Kommer du att gå oftare på krogen efter att rökförbudet införts?

Instämmer helt	☐	1
Instämmer delvis	☐	2
Instämmer inte alls	☐	3

20. Jag mår väldigt dåligt av att behöva vistas i rökiga miljöer

Instämmer helt	☐	1
Instämmer delvis	☐	2
Instämmer inte alls	☐	3

21. Hur påverkas du rent fysiskt av att ha vistats i rökiga miljöer?

Jag påverkas inte alls	☐	1
Jag påverkas lite	☐	2
Jag påverkas ganska mycket	☐	3
Jag påverkas väldigt mycket	☐	4

22. Att införa totalt rökförbud på krogar innebär att rökande människor diskrimineras

Instämmer helt	☐	1
Instämmer delvis	☐	2
Instämmer inte alls	☐	3

Om du har något att tillägga kan du göra det på nedanstående rader:

Tack för din medverkan!

Intervjuguide till personal

1. Hur gammal är du?
2. Utbildning?
3. Hur länge har du arbetat här?
4. Icke rökare
5. Motionsvanor
6. Vad gör du för att förbättra din egen hälsa?
7. Vad anser du om att det ska införas rökförbud inom alla krogmiljöer?
8. Känner du av några besvär av att vistas i rökig miljö?
Ex. svidande ögon, luftvägsbesvär, astma, huvudvärk eller dylikt
9. Märker du av skillnader av att arbeta i den rökfria nattklubben jämfört med att arbeta i den rökiga puben, på vilket sätt i så fall?
10. Är du medveten om hur mycket gifter du får i dig av att vara passiv rökare?
11. Tänker du på att du utsätts för ohälsa av att arbeta där du utsätts för passiv rökning?
12. Kan du beskriva vad det finns för fördelar samt nackdelar med att införas rökförbud på samtliga krogar?
13. Vad är din förhoppning om framtiden när det gäller rökning?
14. Tror du att folk kommer gå ut mer eller mindre vid införandet?

De som röker

1. Hur gammal är du?
2. Utbildning?
3. Hur länge har du arbetat här?
5. Hur länge har du rökt?
6. Ångrar du att du började?
7. Om du av arbetsgivaren hade blivit erbjuden ett rökavvänjningsprogram, skulle du nappa?
8. Om det fanns ett bättre ventilationssystem på samtliga krogar där det tillåts att röka skulle det ändra uppfattning tror du?
9. Som rökare på ett företag, tror du att du skulle kunna vänja dig av vid att röka under arbetstid?
10. Anser du att rökning är ett måste i kombination med alkohol?
11. Ser du något hinder i att gå ut och röka när du går på krogen?
12. Kommer du att röka mindre efter att rökförbudet införs?